

Revista politică și literară

apare în 1 și 15 a fiecărei luni.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
BLAJ (Balázsfalva). Ungaria.

ABONAMENTUL ANUAL: 16 cor.
Pentru studenți, învățători, preoți dela sat: 12 cor.
În România și străinătate: 20 cor.

Cătră cetitori.

Reținem din articolul — program apărut în primul număr al revistei noastre următoarele șire:

» O cumpănire dreaptă a ultimelor evenimente politice și a simptoamelor bolnave, ce se ivesc tot mai spornic între noi, ne-au determinat să edităm „Revista politică și literară“.

» Mulți dintre cei mai distinși cugetători ai neamului românesc în fața situației politice, ce ni-s'a creat, în fața neputinței noastre de-a opune o rezistență cu succes în lipsa unei organizațiuni desăvârșite și a unui moral mai înalt, au ajuns la convingerea, că cea dintâiu problemă, ce trebuie să o realizăm, dacă vrem ca lupta noastră să nu fie numai un sbucium în domeniul contradicțiilor, este să ne creăm ideile mari, cari să ne ridice de-opotrivă și viața individuală și viața colectivă, să creăm pe baza acestor ideale unitatea de gândire, care să ne dea putința organizației și a muncii solidare“.

Iată, justificarea dreptului de existență a acestei reviste, care deja în primul număr al apariției sale, a accentuat acest program de muncă! Mulți nu au voit să ne înțeleagă atunci, și au trebuit să vină dure-roasele desiluzii, uritele campanii siaristice și certele între frați, pen-

truca astăzi orice om cu mintea limpede să priceapă, că numai o înțelegere superioară a cestiunii noastre naționale, numai o aprofundare științifică a problemelor, ce ni-se impun. pot să ne dea acele norme de cugetare în materie politică, cari să fie edificatoare pentru toți, și să ne conducă la o tot mai strînsă încheiere națională. Poate tocmai din acest motiv, din nenumărate părți am primit mai ales în timpul din urmă încurajări să stăruim în direcția, în care am început și din nenumărate părți ni-s'a cerut să lărgim încă câmpul cercetărilor noastre. Iată, pentrucă am hotărît ca pe viitor să scoatem „Revista politică și literară“ de 2 ori pe lună! E cestic numai de timp și atârnă dela sprijinul cetitorilor noștri, să o scoatem săptămânal! Vom fi astfel în situațiunea, nu numai să contemplăm frumoasele ideale și să relevăm simptoamele, ce se ivesc în viața noastră publică ci vom putea să stăruim și pentru remediarea relelor, dând soluții, indicând probleme și inițiind o propagandă vie pentru realizarea lor.

Avem convingerea deplină că în confuzia generală ce s'a produs pe urma intervenirii unor factori nechemati în diriguirea spiritului nos-

tru public, pe urma destrăbălării unei părți a presei noastre, — noi reprezentăm o idee, care-și are direcția sa bine stabilită, și care e justificată prin toate argumentele rațiunii.

Și avem încredere, că în serviciul ideii ce o reprezentăm — având și concursul moral și intelectual al atâtor bărbați de seamă a-i neamului nostru, — noi vom ști să muncim cu deplină conștiință și că odată se vor resimți și în viața noastră publică roadele străduințelor noastre.

Așteptăm numai ca publicul mare românesc, să aprecieze cu dreaptă măsură aceste străduințe a-le noastre și să le remunereze cu bunăvoința sa. Cu cât va fi sprijinul material al ceteritorilor nostri mai generos, cu atât vom ști și noi să ne achităm mai conștiințios de marile îndatoriri, ce am luat asupra-ne.

Pentru că e bine să nu se uite, că editarea unei astfel de reviste reclamă enorme cheltueli. Și dacă noi, pe lângă munca ce am depus, am sacrificat până astăzi și sume considerabile numai pentru a susține un organ, a cărui necesitate se impunea și se impune astăzi tot mai imperios, credem, că e just să cerem, ca și publicul nostru cetitor să se ridice la conștiința datoriei sale și să nu ne denege un sprijin, la care cu drept putem aspira. In special rugăm pe on. nostri abonați, cari mai ales sunt în situația să aprecieze munca noastră, să facă o propagandă cât mai estinsă între oamenii de bine pentru a înscrie noi abonați. Sprijiniți astfel, vom introduce noi și noi îmbunătățiri apropiindu-ne astfel tot mai mult de ținta noastră de a mulțumi pe toți.

Redacția „Revistei politice și literare“.

□ □

SONETE.

Ți-ai smuls din suflet tainica cântare,
Și mîntea ta se'nalță-ademenită
Spre culmi ce azi nu mai cunosc limită,
Ci-ating sclipirea stelelor din zare.

Și cum te urci clipită de clipită,
Te crezi un zeu, atât te simți de mare,
Și-atunci cu'n gest patetic de sfidare
Desprețuești a vremilor ispită.

Și'n mîntea ta setoasă de mărire
O simți cum zi de zi să înfiripă
Sinteza unei vieți închipuite,

Dar poate'n ceasul crud de despărțire
Când moartea î-ți va bate din aripă
Vei ști că toate-au fost o amăgire.

Ne-am despărțit ca doi străini, pe care
Nu-i leagă decât doară amintirea
Că s'au zărit vr'odată 'n nălucirea
Unei clipite albe și fugare.

Palatul azi își plânge prăbușirea
Și poate nu mai e nimic în stare
S'oprească 'n drumu-i maștera uitare
Când visul drag î-și vede risipirea.

Ca nourii răzleți în fapt de seară
Plutesc fărâmele de amintire
Ca mâne poate să nu mai răsară

Nici umbra lor — nici trista strălucire
Ce ochii mei odată-i fermecară,
Spunându-le de-o tainică iubire...

VIRGINIA GRIVASE.

≡

STATUL

de Dr. Franz Oppenheimer.

Trad. Iunior.

(Continuare).

Alcătuirea politică și socială a statului feudal primitiv.

În acest loc ni este peste puțină să intrăm mai adânc în examinarea nenumăratelor nuansă, în cari se prezintă din punct de vedere etnografic-istoric și juristic mixtura patriarhală-aristocratică (resp. plutocratică) a formei de guvernare a statului feudal primitiv. De altfel aceasta este și de mai puțină importanță pentru înaintarea dezvoltării.

Ori cât de mare ar fi adevărat la început puterea domnitorului, în scurtă vreme o înfrânge o neînduplecată soartă, și încă cu atât mai curând, cu cât a fost mai mare acea putere, adevărat cu cât a fost mai întins teritoriul statului primitiv de o dezvoltare mai înaintată.

Singuraticii nobili divin în urma creșterii puterii materiale, provocate de procesul amintit mai sus — procesul ocupării și colonizării de nouă și nouă teritoare necultivate cu ajutorul cetei de sclavi — cu mult mai puternici, decât îi poate plăcea puterii centrale. Mommsen spune despre Celți: „Când socotim că, se putea prezenta în adunarea vre-unui Clan ce număra cam 80.000 purtători de arme, un nobil urmat de 10.000 de slujbași, nesocotind vazalii și datorășii, e fără îndoială, că un atare nobil eră mai curând un domnitor neatârnat decât un cetățean a Clanului său.“ Aceste se pot spune și despre „Hein“ din neamul Somal, despre „marii proprietari de pământ, cari țineau pe domeniile lor sute de familii în cea mai mare atârnată, așa că aici la Somal găsim relațiuni, ce samănă fidel cu stările din statul nostru feudal din evul mediu.“

Deși vedem că se pot ivi deja în statul feudal primitiv astfel de creșteri a puterii singuraticilor domni de pământ, totuși acest fenomen își ajunge maximul abia în statul feudal deplin dezvoltat: în statul mare feudal; și îl ajunge prin potențarea puterii marelui proprietar, provenită din puterea ce o dau înaltele oficii de stat.

Cu cât se estinde mai mult statul, centrul trebuie să permită cu atât mai multă putere oficioasă oficianților, postați în ținuturile

de graniță, teritoare primejduite mai mult de războaie externe și de rescoale. Trebuie să se deie în mâna unui astfel de oficianț cea mai înaltă putere militară împreună cu funcțiunile unui prim oficianț administrativ, ca să poată astfel susține pe seama statului cu siguranță cercul încredințat lui. Are lipsă numai de puțin oficianți civili, trebuie însă să aibă o putere armată stabilă. De unde să o plătească? Numai statul dezvoltat până la economia de ban (afară doar de un singur caz, asupra căruia vom reveni mai la vale) cunoaște dările, cari curg din ținuturile țerii în centru, ca apoi să se împărțească din nou asupra țerii. Aici însă, în satul ce e încă în stadiul economiei naturale, nu poate fi vorba de economie de bani și dări plătite în bani. De aceea e silit centrul să cedeze grafiilor, sau castelanilor, sau satrapilor dreptul de-a primi dările în naturale, incurse din cercul lor. El ia în posesiune prestațiunile supușilor, dispune asupra zilelor de muncă publică, primește amendele plătite în vite etc., în schimb e dator să susție puterea armată, să pue la dispoziția centrului anumite trupe, să zidească drumuri și poduri, să primească în găzduire domnitorul cu toată suita sa, sau „solii regești“, și în fine să trimită curții regești anumite bunuri de valoare mare sau cari supoartă ușor transportul: cai, vite, sclavi, metale nobile, vin etc.

Cu alte cuvinte: el primește mulțimea prestațiunile supușilor, și prin aceasta, chiar dacă de altfel nu eră mai înainte cel mai bogat nobil a țerii sale — ceace de regulă se întâmplă —, devenia cel mai puternic domn de pământ din acel cerc de guvernare. Este de sine înțeles că și el operează tot așa ca și soții lui, cari nu ocupă nici un oficiu, deosebirea e numai că el poate înainta cu pași mai mari, el poate și mai ușor să colonizeze nouă teritoare cucerite cu supuși subjuogați de curând, și astfel să-și mărească puterea armată — iar centrul trebuie să chiar dorească și promoveze această înaintare în putere. Chiar asta este ursita fatală a acestor state: ele trebuie să nutrească, să crească aceste puteri locale, cari la urmă au să le înghită.

În decursul vremilor se ivesc ocaziuni, — de regulă le oferă nelipsitele războaie de succeșiune — când Markgraful poate pune domnitorului condițiuni, pe lângă care e aplicat să-și trimită armata în războiu. Primește totdeauna vre-o concesșiune importantă, mai înainte de toate fără îndoială prefacerea oficiului său dăruit în un oficiu ereditar, care deja îmbracă pe deplin forma adevăratului feud. Astfel devine din zi în zi tot mai independent și și aici devine adevăr vorba mușicului: „Cerule e prea sus, iar țarul prea departe“. Dau un exemplu caracteristic luat din Africa: „Imperiul Lunda este un stat feudal absolutistic. Căpeteniile (Muata, Mona, Muene) pot lucra independent în orice lucrări interne, până când aceste sunt pe placul lui Muata Jamvo. De regulă căpeteniile *mari și cele ce își au reședința departe*, trimit odată pe an la Musumba caravane cu tribut; *ceice locuiesc de tot departe nu prestează vreme și mai lungă nici un tribut*, pe când căpeteniile mai mici, locuitori în vecinătatea capitale trimit pe an chiar și de mai multeori plata tributului lor.“

Abia ar putea ceva dovedi mai bine, decât citatul acesta, ce mare rol politic are depărțarea teritorială în statele aceste naturale așa puțin coerente, lipsite de un sistem de transport cât decât suportabil. S'ar putea aproape stabili în formulă, că independența domnilor feudali crește drept proporțional cu pătratul depărțării reședinței dela puterea centrală. Coroana e silită să-și cumpere serviciile din zi în zi tot mai scump, e silită să înstreine unul după altul drepturile majestaticе, izvorâte din totalitatea statului, sau trebuie să tolereze, dacă i-le răpesc cu puterea: sau pe când conferește ereditatea feodelor, dreptul asupra drumurilor și a comerțului (în un stadiu mai înalt și dreptul de a bate bani), jurisdicțiunea, prestațiunile de muncă și dispunerea asupra serviciul militar al liberilor între marginile țării.

Stăpânitori provinciilor dela hotară câștigă astfel o independență tot mai mare, în fine ajung la o adevărată independență deplină, deși legătura *formală* de vazalitate, la aparentă e în stare să fie laolaltă încă multă vreme principatele nouă. Cititorului i-se îmbie un lung șir de exemple pentru dovedirea acestui fapt; istoria evului mediu nu e alta decât un întreg lanț de astfel de pilde. Nu numai imperiul Merovingilor și a Karolingilor, nu numai Germania a trecut peste acest proces de descompunere, ci l-au suferit nu numai odată, ci de nenumărate ori și Franța, Italia, Spania, Polonia, Bohemia,

Ungaria, și și Japonia și China. Tot așa și statele feudale a Mesopotaniei: statele mari de aici, cari au urmat unul după altul, se desbinau din vreme în vreme, ca să se închege mai târziu din nou. Despre Persia știm lămurit:

„Unele state și provincii și-au câștigat prin răscoale norocoase pe un timp mai lung sau mai scurt deplină libertate, iar „marele rege“ din Susa de multeori nu se simțea destul de tare, ca să le silească de nou la supunere; în altel domneau în un mod absolutistic, lipsiți de credință. Silnici satrapi sau șefi militari, cari aveau sau de sine puterea sau stăpâneau ca principii sau sub regi tributari marelui rege. Înaintă spre o inevitabilă descompunere nemărginitul imperiu persic, acea îngrămădire de state și ținuturi lipsite de un drept comun, lipsite de o organizație stabilită, lipsite de o jurisdicțiune egală, lipsite și de autoritatea legilor“.

Tot rostul acesta a avut și Vecinul din țara Nilului: „Din familiile ocupatorilor primi, a domnilor de pământ liberi, cari erau tributari regelui, se nasc principii, cari stăpânesc anumite teritoare sate. . . Acești principii guvernează afară de posesiunea lor familiară și o anumită provincie încredințată lor.“

„Espedițiile răsboinice norocoase de mai târziu, cari au umplut toate crepăturile dintre imperiul vechiu și cel al epocii mijlocii, ajutate de colonizarea prinșonierilor din războaie, cari puteau fi aplicați, ca puteri de muncă, au dat vieață unei exploatări mai desăvârșite a celor subjuogați, unei fixări a datorințelor de prestă. În imperiul mijlociu crește puterga principilor până la înălțimi mari; ei susțineau curți splendide, ce se întreceau în pompă chiar și în curtea regelui“. „Când în timpul decadinței divine tot mai iluzorică autoritatea regelui, oficianții înalți își exploatează poziția și puterea în interesul țintei lor personale: să își transforme oficiul în un oficiu ereditar legat de familia lor“.

De sine înțeles, că valoarea acestei legi istorice nu se restringe asupra popoarelor „istorice“. Ratzel scrie despre statele feudale indice: „Nobilii se bucură adeseori și în afară de Redistan de o mare independență, așa, că și în Baiderabad, după ce a întrodus deja Nizam sistemul unui singur domnitor, Umara sau Nabrobii susțineau trupe proprii, independente de armata lui Nizam. — Iar în Africa statele feudale se nasc și dispar, ca niște beșici de spumă, ce apar pe suprafața fluviului eternegalei desvoltări, ca peste câteva momente se dispară de nou. Puternicul imperiu

Asanti a scăzut în un veac și jumătate la un teritor ce abia făcea a cincia parte a vechei țări, și multor țări cu cari se luptau odinioară Portughezii li-s'a pierdut de atunci și urma. Deși și aceste erau puternice imperii feudale: pompoasele și groaznicile imperii de negrii Benin, Dahomey sau Assanti prezintă în mijlocul mulțimei de seminții lipsite de organizare politică, multe puncte de asemănare cu vechiul Peru sau Mexico. În Loango nobilimea ereditară secesionată pe deplin a seminției Mjumu care mai cu seamă avea administrarea provincială, și pe lângă ea nobilimea schimbătoare formau cele mai puternice colonne pe cari se rezimă poziția domnitorului.

Când a ajuns să se descompună imperiul de odinioară în mai multe țări independente deolaltă de fapt sau și după drept, se începe de nou vechiul proces de dezvoltare. Cel mare înghite pe cel mic până se naște un nou imperiu mare. Meitzen zice laconic despre Germania: „Cei mai mari domni de pe pământ devin cu vremea împărați“. Această mare putere centrală se pierde și prin trebuința inevitabilă, ca se împărți proprietatea pământului cu vasalii, cari își trimit oamenii în războiu. „Chiar regii și-au împărțit puterea lor; deja nu mai există marea lor putere din Delta“, zice Schneider (I. c. p. 38.) despre Faraonii dinastiei a șeasa. Tot în chipul acesta a sărăcit și casa Merovingilor și a Karolingilor în Franța, în Germania ca a Saxonilor și a Staufilor. Nu e de lipsă să înșirăm alte exemple; ori cine și le poate găsi.

Vom vedea mai la vale, cari au fost puterile acele, cari au scăpat în fine statul feudal primitiv, din cercul vrăjit în care urmează una după alta în nesfârșit închegarea și desbinarea statului. Mai întâiu trebuie să examinăm, după cea politică ce o am schițat-o mai sus, partea *socială* a acestei înaintări istorice. Ea schimbă din temelii formațiunea claselor.

Înaintarea aceasta atige pretutindeni cu o nespūsă putere ceata liberilor de rând, pătura din jos a grupei domnilor. Decad, devin vazali. Decadența lor înaintază paralel cu degenerarea puterii centrale; pentru că ele sunt aliate naturale în urma primejdiei comune, ce amenință din partea puterii progresive a marilor proprietari de pământ. Coroana numai până atunci poate dispune asupra domnilor de pământ, până când oastea ei compusă din cetele liberilor de rând, este mai puternică decât suita acelor.

Încă necesitatea fatală ce am descris-o mai sus, silește coroana să-și apere puterea casei sale prin aceia, că extradă pe țărani cu

totul în mâna domnului de pământ. Acolo unde domnul de pământ a primit dela coroane ca delegate și drepturile majestaticе, adecă acolo unde a devenit stăpânitorul mai mult sau mai puțin independent al țării sale, subjugarea țărănilor liberi se întâmplă cel puțin în parte în forme ce au aparența legalității: îl ruinează economicește prin serviciul militar, care îl reclamă cu atât mai des, cu cât dorește mai mult interesul dinastiei, cuceriri nouă de pământ și oameni noi; îi exploatează robotul, falsifică justiția.

Implinește soarta stării țaranului liber delegațiunea formală sau uzurparea faptică, a celui mai important drept majestatic, dreptul de a dispune asupra teritorului încă neocupat de nimenea. Aceste teritoare original sunt proprietatea poporului adecă proprietatea comună a liberilor; iar dreptul de a dispune cu acest teritor îl are patriarhul conform unui obicei străvechiu ce-l găsim pretutindeni. Și acest drept de dispunere împreună cu celealalte drepturi ale coroanei trece asupra „domnului de ținut“ — și prin aceasta i-se dă puterea să sugrume și puținii liberi, ce până acum au putut rezistă. Declară de proprietatea lui întregul teritor necultivat încă, *il închide dinaintea ocupației altor liberi*. Numai acelor, permite de acum înainte, să cultive părți din acel teritor, cari îi recunosc supremația, adecă, se supun unui fel de dependență, de vazalitate.

Prin aceasta e bătut și cel din urmă cui în sicriul libertății obstești. Până acum era totuș apărută oarecum egalitatea averii. De avea un țaran chiar doisprezece ficiori: moșia rămânea întreagă, nedesbinată, pentru că unsprezece dintre ei spărgeau nouă arături în teritorul comunei, sau în cel neîmpărțit încă comunităților, proprietatea întregului popor. De aici înainte aceasta e imposibil; moșiile se împărțesc în casa ce a cunoscut mulți copii, alte moșii se contopesc prin căsătoria alor doi moștenitori: deacum înainte sunt destui „muncitori, cari ajută contopirea teritoarelor mai mari, se găsesc țărani cu jumătate, un pătrar cu o optime de moșie. Astfel se respiră domnitorii liberi ai comunelor în oameni bogați și săraci; deja faptul acesta rupe legătura ce făcea odată atât de puternic mănunchiul de nuiete; iar când mai intră în comunitatea sătească și unele elemente deja de mai înainte supuse, când de pildă vre-un om liber prea apăsă, nu a mai putut rezistă presiunii și a intrat în serviciul domnului, sau când a colonizat domnul vre-un vazal în curtea părăsită

prin moartea sau îndatorirea proprietarului, — atunci e ruptă orice compactitate socială. Țărănimia desbinată prin deosebiri interne de avere și clasă e liferată cu totul volniciei stăpânitorului.

De altfel și unde magnatul nu și-a putut câștiga drepturile coroanei găsim aceiași înaintare a desvoltării, în cazul acesta îi slujește silnicia fățișe și călcarea drepturilor, iar domnitorul îndepărtat, neputincios, avizat la bunăvoința călcătorului legii și a jefuitorului, nu are nici puterenici posibilitate să împiedece această operare.

Nu e de lipsă nici aici înșirarea multor exemple. În Germania țărănimia liberă a trebuit să sufere cel puțin de trei ori acest proces de desmoștenire și declasare. Mai întâiu în vremile celtice. De a doua oară a venit acest desastru asupra țăranilor în veacul al nouălea și al zecelea, iar a treia tragedie de acelaș fel s'a întâmplat începând în veacul XV în ținutul de colonizare din țara slavă de odinioară. Acolo li-s'a dat țăranilor o soartă și mai grea, unde peste tot nu există nici o autoritate serioasă, a cărei comunitate de interese cu cele a supușilor aproape în tot locul a influențat cel puțin forma externă a subjugării dând astfel oarecare ameliorare, — în „republicele de nobili“, Galia celtică din timpul lui Cezar prezintă unul dintre cele mai vechi exemple. Aici familiile mari țineau în mâna lor puterea economică, politică și armată. Ei și-au monopolizat exarendarea drepturilor lucrative ale statului. Au silit țăranii liberi, nimiciți de greutatea sărilor, să primească dela ei împrumuturi, să le devie întâiu datorăși mai apoi să abzică de libertate intrând în classa vazalilor. Pe încetul a desvoltat instituția suitei, adecă un nou privilegiu a nobililor, care îi permite să adune în jurul său o ceată de slujbași înarmați plățiți, așa numiții Ambrași și să întemeieze astfel un nou stat în corpul statului; răzimați pe această putere proprie se puteau împotrivi stăpânirii. nu îndeplineau recrutarea cerută, produceau o adevărată disolvare a comunității. Nu se găseă în singuranță, decât scopul ocrotit de puterea domnului său, pe care îl sileă datorința și interesul său să răsbune nedreptatea ce i-s'a făcut clientului său; statul numai aveă putere să apere nobilimea de rând, aceasta eră silită se caute scut prin aceia, că intrau în slujba puternicilor domni. Aceleași relații le găsim cu un veac și jumătate mai târziu și în Kurland, Livland, Pomerama, Holsteinul de ost, Meklenburg și mai ales în Polonia. După cum a sub-

jugat acolo junkerul tinerimea liberă, tot așa și-a câștigat-o aici nobilul șlăchțiț. „Istoria universală e unisonă (Ratzel). Tot acelaș proces a răpit și libertatea țărănimii din vechiul Egipt: „Perioda de mijloc urmată unei scene răsboinice, le aduce și țăranilor de sud o însemnată îmbunătățire a poziției lor. Numărul domnilor liberi scade în proporțiune cu creșterea proprietății și puterii lor. Teritorul ce poate fi în posesiunea țăranului eră fixat prin o îngrijită cualificațiune, mult asămănătoare catastrului de azi. Sub presiunea acestei instituții se pornește un puternic puvoiu de țărani spre curțile și orașele domnilor de pământ, ca să se inroleze de slujbași, meseriași sau oficianți ai organismului economic al curții domnești. Astfel, uniți cu prinsonerii din răsboaie, promovează tot mai puternica lățirea proprietății domnești, ajută progresul procesului de demoștenire a țăranilor ce pe atunci eră așa în floare“.

Nimic nu poate dovedi mai bine fătala necesitate, de care urmează acest protest, decât pilda Imperiului roman. Imperiul roman, când intră în timpul istoric mai nou, a trecut deja odată peste procesul de desvoltare a vazalității: există pe atunci numai instituția sclăviei. Și totuși, după scurgerea unei mii și jumătate de ani, țăranii liberi, decad din nou în o adevărată dependență, în vremea când Roma a devenit un stat monstru în întinderea lui, a cărui provincii au început se desprinde de centru din zi în zi tot mai mult. Marele proprietar, care și-a câștigat pentru teritorul lui dreptul jurisdicțiunei inferioare și a administrației politicești „a creat pe seama supușilor lui o poziție de drept propriu, deși aceștia original erau proprietarii liberi ai ager privatus vectigalis,“ a desvoltat până la un fel de inmutate faptica glebae adscriptio“. Germanii imigrați, au putut găsi în Gallia și în celealalte provincii o constituție feudală pe deplin desvoltată. Deja aici eră ștearsă deosebirea colosală, ce distingea odinioară sclavii de colonii liberi, și ca pretutindeni, și aici s'a îndeplinit mai întâi asimilarea economică, și deja îi urmează nu peste mult și cea legală.

Iar pătura deodinioară subjugată se ridică în aceia măsură, în care decade pretutindeni nobilul de rând în dependență economică și politică, față de marii proprietari, vecinașii lui. Ambele pături înaintează spre olaltă, se întâlnesc în calea jumătate, și aici în fine se contopesc. Se repetă pretutindenea desvoltările, ce le-am văzut mai înainte la colonii și sclavii Romei de mai târziu. Așa se contopesc și în

Germanii, liberii de rând cu iobagii de odinioară, formând o pătură compactă, recunoscută și de drept: pătura „Grund hold-ilor“.

Acest progres al „supușilor de odinioară“ — să-i numim de dragul ușurinței „plebei“ — urmează cu aceiași consecvență ca și decadența liberilor, chiar din principiul fundamental, pe care se bazează întreaga această ordine de stat, pe necesara aglomerare în tot mai puține mâini a întregii proprietăți de pământ.

Plebea este dela început pornită în potruvia puterii centrale, pentru că aceasta a învins-o și aceasta o exploatează; e dușmana clasei liberilor de rând, fiindcă ea e desprețuită de aceasta din urmă, e apăsată politic și împedecată în dezvoltarea ei economică. Magnatul puternic de asemenea e dușmanul natural a puterii centrale, fiindcă aceasta îi este singura piedecă ce nu-i permite împlinirea țintei sale: neatârănarea țerii stăpânite de el; și tot așa dușman natural li-e și liberilor de rând, cari nu numai că sunt cele mai puternice proptele ale puterii centrale, ci îi împedecă întinderea stăpânirii sale prin intercalarea micilor lor proprietăți și îi vatamă mândria de principe prin pretenziunile lor la o egală îndreptățire și poziție socială. Congruența intereselor politice și sociale, produc cu siguranță o alianță între domni mari de pământ și plebea legată pământului; aceia numai atunci pot ajunge la o deplină independență, când în luptele lor purtate împotriva coroanei și a liberilor de rău, dispune de un bun număr de ostași și oameni plătitori de dare; plebea numai atunci se poate emancipa din insuportabila stare socială și economică, dacă vor fi zdrobiți ugisiți, făloșii liberi.

Găsim așadar aici pentru a doua oară solidaritatea dintre principii și supuși. Am găsit-o încă odată și am insistat puțin asupra ei deja la stadiul al doilea de dezvoltare a statului. Solidaritatea aceasta îndeamnă „semi principele“, să procedeze față de iobagii lui pe atât de echitabil, pe cât de mult cearcă să apere liberii ținutului său: iobagii cu atât mai bucuroși vor lupta și vor plăti dare în favorul lui, iar liberii persecutați cu atât mai degrabă vor cedă presiunii lui, atunci când suveranitatea parțială ce o are fiecare liber, devine în urma totalei decadențe centrale, o vorbă goală. Câte într'un loc — cum găsim că s'a întâmplat cu siguranță și în Germania pe la finea veacului X. — principele de pământ introduce un sistem de guvernare foarte blând, cu scopul să ademenască prin asta la sine supușii domnilor vecinași, să se întărească prin mărirea puterii militare și a dărilor nouă în măsura, în care slăbește prin aceasta puterea vecinului său, a dușmanului său natural. Plebea câștigă formal sau faptic în modul acesta drepturi tot mai mari, un drept de proprietate mai prielnic, poate și oarecare autogovernare și jurisdicțiune proprie în unele cauze publice, și astfel progresează în aceiași măsură, în care regresează liberul, până se întâlnesc în mijlocul căii lor, și se contopesc formând pătură cu aproape aceleași drepturi economice și sociale. Se naște astfel o formațiune caracteristică a statului feudal, compusă jumătate din iobagi privați, jumătate din cetățeni ai statului, care stat feudal nu cunoaște încă o lămurită deosebire între dreptul privat și cel comun: ceace e o nemijlocită urmare a formei lui de închezare, care a creat supremația statului de dragul drepturilor economice private.

Cântece triste.

după GOETHE.

1.

Stăpâne, ce cu dreapta-ți sfântă
Tămăduiești orice dureri,
Tu, care pe cel frânt de cale
I-l ocrotești și-i dai puteri,
Mă vezi cât sufăr astăzi iarăș,
Vai, ce-o să fac cu-atâta chin?!
Hodină dulce: zâna lumii
O, vino 'nchide-mi ochii lin!

2.

Vai, cine-o să-mi reîntoarcă acele zile,
Cari le-am jertfit iubirii primadată,
Vai, cine-o să-mi reîntoarcă num'o oară
Din vremea aceea atât de fermecată...
... Azi trist îmi trec vieața mea amară
Privind portretu acelei dragi copile
Ce mi-a 'ntrupat norocul meu odată...
... Vai cine-o să-mi reîntoarcă num' o oră
Din vremea aceea atât de fermecată?!

T. Murășan.

Deșteptătorul meu.

Numit și profesor la Ploiești pe lângă slujbușoara mea din București, și căzându-mi partidul dela putere cu puțin în urmă, fui nevoit să-mi grevez budgetul cu cheltuiala unui »Frei« pe C. F. R. (sursa liberelor parcursuri fiindu-mi de acum, vai, sleită) și a unui deșteptător zdravăn (știind că nu-mi vor mai fi iertate întârzierile de noul director, numit de noul partid).

Zăbovind la un aperitiv, vorbind politică, erau 12 aproape când, cu »Freiul« în buzunar, intraiu în Smârdan, să cumpăr și deșteptătorul scutitor de amenzi. N'apucă însă bine ceasornicarul să-mi laude mersul impecabil și ieftinătatea urâtei invenții, și-i fu întrerupt discursul de glasul sonor al unui ceasornic uriaș de părete, bătând orele 12, grav și armonios, cum sună la denii clopotul Metropoliei, în vreme ce, bătând tactul ritmic, un pendul enorm, masiv, de alamă, cât soarele privit cu binoclul răsturnat, se plimbă alene în lungul cutiei răsunătoare, în dosul geamului gros.

Ceasornicarul își opri explicațiile văzând că admir podoaba magazinului său. Când însă vră să-și continue lămuririle și făcū să zbârâie soneria stridentă a deșteptătorului, în fața noastră, alt ceasornic, din cele ce întâlnești doar prin vechi case boierești, cu ramă poleită, cu cadran de porțelan cu frumoase picturi reprezentând asediul unei cetăți turcești, începū să cânte melodios un marș străvechiu și să bată apoi 12 cu sunet argințiu. Și iar își întrerupse explicațiile ceasornicarul, privindu-mă cu mândrie profesională.

Ca și cum marșul vechiului ceasornic, trezit de deșteptătorul meu, ar fi dat glas sutelor de ceasornice alinate pe toți pereții magazinului de sus și până jos, începū o muzică stranie, cu cele mai neașteptate acorduri, cele mai bizare înlănțuiri de sunete, pe cele mai variate tonuri, melodia revenind însă mereu aceiaș ca un Leit-

motiv, într'un refren interminabil, enervant, veșnic spus de alt glas în vreme ce orchestra întreagă ținea isonul vâjâind.

Refrenul, 12 bătăi în șir, le ziceau: ba repede, pe nerăsuflate, cum numără copiii mucoși la examen: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, ba scurt și răgușit, cum numără hamalii în port; când prelung cu rezonanțe, ca un sforăit discret de senator; când grăbit inarmonios, cicălitor ca o mahalagioaică. Când credeai, că a încetat în sfârșit refrenul enervant și nu se mai auzia decât doar rezonanța, tot mai slabă, dispărând cu undulații și tot mai tare bagheta capelmaistrului bătând tactul ultimelor măsuri, tocmai sus, de lângă tavan, ori din colțul opus, găfâind, încă un ceasornic repetă refrenul, anunțând și el grăbit că e 12 fix, absolut fix. La urmă, ca final, un cuc obraznic, scoțând căpșorul prin fereastra căsuței lui de lemn sculptat și salutându-mă batjocuritor, mi-se recomandă de 12 ori în șir: Cucu! Cucu! Cucu! Cucu! cu atâta persistență, încât trebuia să răspund recomandându-mă și eu de 12 ori: Popescu! Popescu! Popescu! Popescu! etc., etc., etc.

Vre-o trei secunde fū liniște, apoi, din nou, în a doua ediție, ca să anunțe de astădată că e 12½ fix, »clopotul Metropoliei« sună odată prelung, cu o rezonanță de parcă ar fi frizat heruvimii cu fierul sunetul armonios și din nou, acelaș concert de odinioară, dar mult rarit — obosiseră bietele ceasornice — reîncepū, întrerupt când și când de un confrate din cale afară de leneș, căruia i-se abăteă acum să anunțe și el, dându-și sufletul astmatic, că e 12 fix! »Cucu!« strigă odată repede pasărea obraznică, și sdup, se închise în casă, răzând de mine!

Atunci, de frică, să nu reînceapă ceasornicele, în a treia ediție, să anunțe timp de încă o jumătate de ceas că este 1 fix,

absolut fix, urlaiu cătră ceasornicar, fără să-mi fie milă de mutra lui plouată:

— Cât e, domnule, deșteptătorul?

— Î... îi... î... ă... 7 lei!

— Poftim! Adio!

Și ieșii la aer curat, repede, cu nervii crispați, cu cărcei în gât, cu văjieli în urechi și capul plin de sonerii de ceasornice bătând toate 12 fix.

Pierdusem orice iluzie despre posibilitatea existenței unui ceasornic de buzunar, de părete, deșteptător, clepsidră care să meargă bine și era, vai, să fac a doua zi aceeaș tristă constatare cu orologiile clădirilor bucureștene, chiar și cu cele în care avusesem până atunci cea mai oarbă încredere.

Ca să pot lua a doua zi trenul de șapte la gara de Nord, pusei deșteptătorul să mă scoale la șase fără un sfert.

Fericit e muritorul care nu știe ce este un deșteptător! De aș fi bogat, aș pune să mi-se facă unul cu muzică: să-mi cânte întâi lin, în surdină, »Ce te legeni codrule« sau »Steluța«, apoi să o dea mai crescendo în »Deșteaptă-te Române!« și la urmă de tot, să zbârnaie și soneria cât o pofti! Dar... nu sunt bogat, și dacă aș fi, acel mi-ar mai trebui deșteptător!

Cu gândul la ceasornic, am petrecut o noapte de chin. Am tot visat, ba că scap trenul, ba că mi-s'a stricat deșteptătorul, ba că a sunat și nu l-am auzit, ba că a stat, ba că a rămas în urmă și o să mă scoale prea târziu, ba că sună, sună mereu, și nu puteam să-l opresc. M-am deșteptat cel puțin de zeceori tresărind și am aprins un chibrit să văd: merge ceasul? și iar adormiam chinuit de visuri.

Dela 5¹/₂ n-am mai putut dormi. În loc să mă fi sculat însă frumușel cu un sfert de oră mai de vreme de cum îmi propusesem, m'am încăpățânat să stau culcat până o sună drăcia de ceasornic, că doar de aia îl cumpărasem! Minutele treceau însă cu o încetineală de parcă ar fi încetat pământul să se tot dea tumba în vid ca o

paiată; așteptam din secundă în secundă să zbârnaie clopoțelul și secundele mi-se păreau secole; nervii mi-se întindeau de-mi venii să tip, dar clopotul nu sună.

Și iar aprindeam un chibrit: mai aveam zece minute. Mă siliam să readorm, dar, cu toată respirația grăbită a deșteptătorului, timpul stă pe loc, enervarea așteptării crește și parcă mi-se zbârliă părul pe capu-mi chel în așteptarea secunde dorite, de care însă mă îngroziam, a pornirii soneriei drăcești. De sculat, însă, nu mă înduram și, cu cât se apropia momentul fatal, cu atât îmi simțiam mușchii mai moi, mi-se păriau pernele mai calde, mă cuprindeă o somnolență mai molesitoare, aș fi dorit acum să dau dracului trenul, școala, să opresc deșteptătorul, să nu-i mai aud nici bătăile lui nesuferite, să dorm netulburat până la douăsprezece; mă cuprinsese însă o toropeală stranie, n-aș fi putut să mișc nici degetul cel mic, parcă mi-s'ar fi gelatinizat oasele, nervii, și așteptam cu groază să zbârnaie odată invenția drăcească.

A zbârnaît! Cu atâta putere în liniștea nopții, încât, dintr'o săritură, fui în picioare. Eră întunec beznă. Dând să opresc mai repede soneria infamă, am răsturnat luminarea, împrăștiind chibriturile pe covor și am spart cu cotul lighianul de pe lavoarul de lângă pat. Soneria urla mereu turbată! Cerc să o opresc, zbiară mai tare! O înăbuș sub perne, furios ca Othelo, sună înainte! Și a sunat până când am pocnit odată deșteptătorul de părete de s'a făcut țandări oglinda în care am nimerit din greșeală!

Băjbăind prin întunec, furios izbindu-mă de toate mobilele, turbat de mânie, adun tremurând chibriturile ude. Pas de le aprinde! În jiletca hainei însă, găsită cu greu, dau în sfârșit de un chibrit teafăr, din cele șterpelite la »Caru cu Bere«, și lumină fû!

Ce dezastru! Deșteptătorul infam spărsese nu numai oglinda garderobului în care lovisem, dar mai răsturnase și sticla cu

spirt și cafeaua cu lapte pregătită de gazdă, iar cornurile înnotau într'un lac fără nume!

Îmi fă rușine de furia mea imbecilă, apoi, amintindu-mi, că am dat o patacă plus doi lei pe deșteptătorul nefast, cu un suspin îl luai binișor de jos. Gras de smântână, îmi scăpă. Stăpânind un nou acces de furie religioasă ce era să izbucnească, luai din nou ceasornicul de jos, mai voi nicește, și-l pusei, reținându-mi respirația, la ureche. Murise! Îl mișcă delicat: inima tot nu-i bate; îl zguduții tare, nimic! Cerc să-i întorc mecanismul: cu un vâjuit turbat acele începură să se învârtă îngrozite și repede de nu le mai vedeai, până ce, cu un grohăit, se opriră, indicând ora 11'35. Requiescat în pace!

Vorba-i, cât e ceasul? De bucuria deșteptătorului uitasem să-l întorc pe cel din buzunar, și stătuse. Afară se crepă de ziuă. Potrivesc și eu ceasul la întâmplare la 6'15, mă spăl repede cu colțul servetului udat în cana cu apă, lighianul fiind bun de trimes la Palatul Invalizilor al lui Cazzavillan, mă îmbrac într'o clipită și cu un ultim suspin la adresa cafelei cu lapte răspândită pe covorul bieteii mele gazde, ieșiiu din casă grăbit.

Afară era o vreme infectă: tot cerul era cuprins de nori spălăciți ca ciocolata învechită și suflă un vânt de strică toată munca de peste noapte a măturătoarelor Primăriei, ridicând sus peste case dunele simetrice de praf aliniat la marginea străzii, și era frig ca în Noemvrie, — în sfârșit o zi de Martie atât de uricioasă, încât, de-aș fi avut o soacră, e cert, că ea ar fi fost »babă« astăzi.

Urc cu greu străduța Brâncoveanu, în care am cinstea să șed, indesând voinicește pălăria pe cap și încheindu-mă bine la palton, iar cu gândul la cafeaua cu lapte, săraca, mestecam energic nisipul și pietricelele pe care vântul milos mi-le vâră cu de-a sila în gură, confundându-mă, probabil, cu un struț. Scap puțin de furia vântului de Nord cotind pe Strada Carol. Aici, la

un minuscul ceasornicăraș de peste drum de sf. Dumitru, unde obișnuit îmi potrivesc ceasornicul, aflui în sfârșit, cât e oara exactă: 6.25, »ora metereologică«, precum grăia ceasul-reclamă atârnat de-asupra ușei prăvălioarei Mare cât un cap de uriaș, ceasul, bălăbănit de vânt, pără că mă mustriă prietinește, că am întârziat, dând mereu din cap. Potrivesc grăbit ceasul meu din buzunar după ora metereologică: 6.25, și ieșesc pasul spre Calea Victoriei, căutând zadarnic cu ochii o trăsură, căci tramvaiul doar dela 7 începe să umble.

Amintindu-mi de sabia lui Damocles, firmele de tablă se legăneau greoaie, scârțâind oribil de-asupra capului meu, și parcă-mi ziceau în năcaz: »scârți, sgârci! sgârci!«. Mai departe, o firmă provizorie de pânză, zdrențuită de vânt, îmi flustură cu grație bucăți de madapolam, cum obișnuiesc cucoanele când petrec pe cineva la gară.

Cotind în dreptul Poștei, avui iarăș de luptat cu vântul: năbădăiosul adună fluierând toate afișele-reclame de pe Calea Victoriei, mi-le trecea repede sub nas, le ridică apoi sus, în vârtej, cu o grămadă de praf, dându-le drumul acolo să cadă în voia lor, caprițios ca sborul unor lilieci spoiți cu var de Paști.

Ajuns în dreptul Casei de depuneri, cerc să-mi controlez »ora metereologică«. Cassa de depuneri însă, fiind și Cassă de Economii, nu aprinde niciodată candela din dosul cadranului albastru-spălăcit al orologiului, iar ziuă, din cauza formei prea din cale afară de secesion a âcelor, — ai zice că sunt patru, iar nu două âcele, — îți e absolut cu neputință, de nu ești prevenit, să ghicești ora exactă. (Tare bănuiesc, că dacă orologiul Cassei de Economii persecută pe clienții »Carului cu Bere« de peste drum, este în urma unui acord tacit intervenit între Directorul Instituției unde-și depune slujnica noastră Treji micile economii și între patronul sus-zisei berării,

interesat să ascundă ora exactă clienților familisti).

Disperând, cu toată bunăvoința de- pusă — mai ales, că nu prea eră zi cum se cade — să pot preciza dacă orologiul albastru-spălăcit cu ace secesion arată 6.10 sau 3 fără 25 ori încă 12^{1/2} sau 7.10, etc., hotărâiu să mă abat nițeluș în Lipscani, spre banca Națională, al cărui orologiu nu se poate să nu meargă ideal de exact, dată fiind reputația instituției. Lăsând deci vântul să urle în pieptul plopilor fără frunze, subțiri ca măhuri ofticoase, a'le squarului bisericii Slătari, o cotesc în Lipscani.

Aici, cât puteai privi în depărtare, în spre sf. Gheorghe, firme multicolore, sub beția vântului de primăvară probabil, pă-reau cuprinse de »delirium tremens« de tare ce se legănuu. Îți eră mai mare milă de biete »Degetar«, »Globuri Verzi«, »Al-bastre«, »Ghemuri Roșii«, »Ancore«, »Pomi de Aur«, »Mirese« și mai știu eu ce, cum se tăvăliau greoaie, ondulând puternic, frământându-se și urlând de nervi: țipau, scărșneau, scărșiau de-ai fi crezut, că toți tăietorii de lemne și piatră din lume ar fi organizat pe Lipscani un concurs de ascuțit fierăstraie. Om prudent, trecui frumușel pe trotuarul fără prăvălii — și deci fără firme — al Băncii Naționale.

O fi mergând bine orologiul Ocultei, dar s'a cocoțat, săracu, atât de aproape de vârful clădirii — probabil de teama urâților sfinxi de piatră de sub ferestrele rotunde cu gratii dela mansardă — încât îmi fû hotărît cu neputință să știu cât e ceasul, deși mă aleasei cu cărcei tot sucind gâtul; iar să trec dincolo, pe trotuarul cu firmele urlânde... nu-mi dădea mâna.

Ca să mai scap de vânt și să taiu ceva din drum, hotărâsc să ies în fața Po-liției trecând pe la »Durieu« și prin Pa-sagiul Băncii Naționale. Acolo, în dreptul berăriei demimondului noctambul, așteptă resignată o birje. Strig tare: »birjar!«, fluier, strig iarăș, gesticulez! În trăsură se urcă silueta înjubenată a unui tânăr »Cheschevu«,

ținând de braț un corp în formă de ciu-percă, și birja îmi trecu sub nas, în vreme ce perechea din trăsură zbieră în cor stu-pidul refren la modă: »Ma Tonkiki, ma Tonkiki, ma Tonkinoise...«

În »Galeria Villacros«, cu aerul veșnic nepremenit, vântul îmi dădu nițel răgaz, putuiu să nu mai îndes mereu pe cap pă-lăria și mi-se mai descripară nervii în-cordați. Ascultam cu un fel de neliniște zgomotul pașilor mei repercuțați de ecoul sonor al cupolei pustii și scărșăa ca un scărșnit de dinți nisipul adus de vânt chiar aici, sub pașii mei greoi. Ajuns în fața Po-liției, dau să-mi controlez ceasul: felinarul ardeă încă în dosul cadranului orologiului vigilantului Otel al pungașilor, dar ceasul indică și astăzi — ca de vre-o trei săp-tămâni în șir — 10^{1/2}.

La Otelul Bulevard îmi va fi deci scă-para: înainte, în contra vântului!

Caraghioasă e Calea Victoriei pe la 6 dimineața! Obloanele, lăsate, par pleoa-pele obosite ale vitrinelor scânteietoare ce dorm; pe strada pustie nici o trăsura, nici un pieton, nici măcar vre-un gardist, ci doar vre-un biet câne flămând, hoinărind fricos, cu nasul în gunoaie cătând vre-o coaje de pâne, vre-un os putrezit; ori, fă-cându-i concurență, vre-o Țigancă cu ochii turburi, zdrențăroasă, scotocind și ea prin gunoaie ori strângând mucuri infecte de țigări.

Ajuns la Bulevard, trec grăbit pe lo-cul dărâmatei biserici alui Mateiu-Voevod, să aflû mai repede: am întârziat? Mă li-niștește orologiul »Marelui Otel Bulevard«¹⁾ spunându-mi că e 6.10.

Ei, atunci stau bine, am timp berechet, nici nu-mi trebuie trăsura. Tocuș... oricât o fi de mare Otelul, poate că... tot să aibă interes să tragă chiulul pasagerilor ca să mai plătească odaia o zi, două mai mult... Să controlăm la Teatru.

Ca să respectez tradiția oricărui bun Bucureștean de a nu circula decât pe tro-

¹⁾ Pardon: »Grand Hôtel du Boulevard«.

tuarul lui Capșa pe porțiunea dintre Bulevard și Episcopie, întorc și eu frumos spatele squarului Sărindar și trec pe trotuarul opus, ceva mai agale.

Ce contrast de necrezut între pustietatea și liniștea de acum și între animația și zgomotul de pe acelaș loc cu câteva ceasuri în urmă! Unde ați pierit, fasoni și gură-cască, coconițe, ofițeri, țigănuși cu »Adivor« și țiganci cu flori ce imbalsamează? Unde ați dispărut automobile puturoase, trăsuri de lux și birji râioase, velocipediști grăbiți?

Dar Capșa! Vai de el! Cât de sărăcăcios și de ordinar îți pare cu tavanul lui jos și înegrit, cu mușamale suspecte peste mese învechite! De nu i-ai ști faima, ai crede, zău, că este un birt de mâna a treia dintr'un fund de mahala¹⁾.

Unde vi-i monoculul, fasoni înstrăinați, cari în limba românească doar mai știți să înjurați? Unde sunteți gazetari politicieni, cari tolăniți pe canapele, cu giubenu dat pe ceafă, în fumăria de tutun, sictiriți oameni și fapte între o țuică și un vermut? Prin fața lui Capșa acuma, doar vântul curat trece repede huiduind și măturând până dincolo de cluburi!

Un cântec plângător breton cu note lipsă, ca și cum s'ar cânta de o gură fără dinți, mă face să mă opresc locului o clipă și să ascult: e carionul fostului ziar conservator »L'Indépendance Roumaine«; mântuindu-și enervantul cântec veșnic repetat²⁾, sună 6¹/₂.

La dracu, o fi mergând vre-un ceas bine în București? Dau să controlez la *Teatru național*, dar pe tot balconul clădirii din MDCCCLII, afișe mari, noaptea luminoase cum e moda acum, ascund ceasul public, anunțând reprezentațiile unei trupe de operă italiană.

¹⁾ Astăzi Capșa s'a schimbat, modernizându-se; au dispărut mușamalele simbolice. Au dispărut și firmele atârinate în Lipscași ca să se bălăbănească amenințătoare de-asupra capetelor trecătorilor.

²⁾ La fiecare ¹/₄ de ceas o linguriță.

La Crețulescu!

Când să trec strada Regală, imi fură vântul pălăria, ducându-mi-o sub roțile unei trăsuri care atunci tocmai și-a găsit să treacă... Dublu ghinion, căci, în urma discursului însinuant ce am ținut birjarului somnoros, nu mai eră cu putință să-i cer, tot lui, să mă ducă la gară! Periindu-mi cu cotul pălăria-acordeon, și trăgând-o până peste urechi, o ieau înainte năcăjit.

Iată-mă în dreptul bisericii Crețulescu. E cert, că acele ceasornicului hanului vechei biserici au fost făcute de acelaș negustor care a făcut și pe acele ale orologiului Casei de Economii, căci sunt și ele prea scurte și prea lungi, încât imi fū din nou cu neputință să ghicesc de-or fi 6¹/₄, ori 7 fără ¹/₄, sau 1 fără 25 sau 3 fără ¹/₄ ori etc., etc. Respect celor sfinte!

La Palat!

Cu tot strigătul meu sedișos, am ajuns — mai fericit ca un partid politic, — fără să dau ochi cu poliția, în dreptul locuinței Maiestăților Lor. Ceasul Palatului regal e un model de exactitate, dar numai ziua, și numai când e Curtea în Capitală, pentru că, dacă Curtea e la Sinaia, orologiul nu se luminează noaptea și de multeori se stânge chiar așa, când doarme Măria Sa. Cu toată convingerea deci potriviiu acele ceasornicului meu la 6.20 indicate de ora Palatului.

Curios! Dacă »ora meteorologică« a ceasornicăriișului meu — în care am de altfel toată încrederea — merge bine și dacă, pe de altă parte, merge cronometric și ceasul Palatului — cum nu pot iarăș să mă indoesc —, atunci am ajuns la Palat cu 5 minute înainte de a fi plecat de-acasă!

Continuându-mi drumul, trec de corpul de gardă aruncând o privire de adâncă compătimire bietelor sentinele ce se tot plimbă căscând și picând de somn, în dreptul cutiuțelor lor de lemn, aducându-mi aminte de întâia mea roapte de nesomn, petrecută ca soldat, tocmai în această aripă a Palatului, unde mișună o anumită specie

de insecte, care de obicei îndrăgesc doar otelurile din provincie.

Este și la Otelul imperial un ceasornic, sus de tot, la mansardă: știind însă că nu merge decât când o fi cutremur, nici nu-i fac cinstea să-l privesc, și-mi văd de drum înainte.

Strada începe să capete ceva vieață acuma, treceau tot mai dese micile trăsurici pe două roți ale lăptăreselor bucurăștene; pe la unele magazine rânduși și ucenici așteptau zgribuliți, frecându-și mâinile ori suflând în degete, să sosească patronul cu cheia, și treceau numeroase trăsuri cu pasageri spre gară; niciuna goală însă nu trece!

Neliniștit, încerc, mai sus de tocilarul »Fantini«, să privesc prin geamul unui ceasornicar, să văd în prăvălie cât o fi ceasul.

Vardistul de zi însă, care tocmai își luase postul în primire, mă înhață de haină, întrebându-mă răstit: »ce cauți?«. Îmi stăpânesc indignarea de teamă să nu întârziu dacă mi aș pune mintea cu obraznicul care m-a confundat, probabil din cauza părării, și-mi văd de drum înainte. La biserica Albă iar 6.20! Nu se poate! Trebuie să stea ceasul! Înainte! Ajung în sfârșit în Calea Griviței, mai fac însă câțiva pași să văd ceasul Ministerului de Finanțe: Erau 7 fără 10!

Huiu! Am pățit-o! Să știi, că așa merge bine! Se îndură însă Domnul de mine trimițându-mi tocmai atunci o trăsură goală. N-o fi vrut-o nimeni de hodorogită ce eră!

— Un franc la gară iei?

— 1.50.

— Fie 1.50, da să mă duci repede!

— Poftim conașule!

Urc grăbit, trăsura geme lăsându-se pe arcuri, birjarul mișcă hățurile arzând cailor una cu biciul, trăsura o pornește târându-mă ba lin, ca pe Calea Victoriei, când se întâmplă ca roțile să se potrivească pe șinele de tramvaiu, ba săltându-mă în mod barbar, când greșau roțile fără cauciuc pe alături de șine, și mai zorind birjaru ori de câte ori ne luă altă trăsura înainte, mai potolindu-mi nervii, iată-ne în sfârșit în curtea Gării de Nord 7 și 4 minute!

Ghinion și maledicțiune! Patru minute întârziere! Îmi veniă să trag chiulul birjarului, să sar din trăsura! Dar trebuî să mă scobor sub privirile desprețuitoare, pentru cei fără bagaje, ale hamalilor în haine albastre, să plătesc birja.

Ca un automat, plictisit, obosit, gândindu-mă cu groază, că va trebuî să aștept încă un ceas plecarea altui tren spre Ploiești, ajung, abia târându-mă, pe peron. Un tren tocmai porni.

— Da ce tren e asta, domnule? zic curios, a lene, unuia cu șapcă.

— Ploiești-Vasluiu-Iași!

— Trenu meu! A întârziat?

— Hîn-î!

Mă uit la ceasul de pe peron: 7 fix...

— Da bine, domnule, în curtea gării e 7 și cincii!!! Care merge bine? ăl din curte sau asta de aici?

— Țsta de aici, pe ăl din curte l-au pusă cu 5 minute mai înainte ca să se zorească pasagerii, să nu scape trenu!

CANTEC.

*Toate dorm pe pat de visuri
Dorm în svon de pace sfântă,
Țos la moară, la irugă
Așa doar se mai frământă...*

*Trece luna: far de strajă,
Peste ploși cu frunza rară,
Noapte, dă-mi acum comoara
Visurilor mele iară!*

I. Murășan.

Canalul Panama.

Nici una din aplicările științelor nu se poate compara, ce privește cucerirea pașnică a pământului și înfrățirea popoarelor, cu mijloacele moderne de comunicațiune. Vaporul și electricitatea nu cunosc granițe politice, nu cunosc străini. Pământul întreg pentru ele formează o singură patrie, peste care-și întind rociul de fire văzute și nevăzute (telegrafia fără fir) fără deosebire de națiuni și granițe politice. Iar aceste legături ajută și formează o opinie publică mondială, de care până acum deja guvernele trebuie să țină seamă și care cu vremea își va crea și organul executiv: tribunalul de pace al popoarelor.

Dar nici natura nu mai e în stare să reziste forțelor răpite ei însăși de cătră om. Fire lângă fire, grinzi lângă grinzi se așterne metalul răbdător de-alungul și de-a curmezișul celor mai uriașe continente. Trece fluvii și prăpăstii, și târăște pe fundul mărilor, sfederește munții, sau îi doboară din cale — nu e obstacol, care să-i poată rezista.

Câmpurile înghețate ale Siberiei, cași ducele de nisipuri migratoare ale Turmeniei, acele valuri uriașe de nisipuri, încrămenite azi, cari se sparg și se mută mâne la suflarea orcanului, a tornadelor, s'au supus puterilor omului și prin mijlocul deșerturilor și peste cataractele ametoare ale Zambesi-ului, prin patria leului, sau a aligatorului, prin pădurile virgine ale Americii — trece civilizația cu toate comoditățile ei, cu luminile și cu umbrele ei.

În urmitul triumfător al roților înaripate zburăm în câteva zile de-a curmezișul zonelor și climatelor. Azi putem fi sub zona glacială, unde îngheață mercurul în termometru și poi-mâne trecem sub bătaia razelor ucigătoare ale soareii tropical pe o arșiță de 60° C. Dela concertul sălbatic al crivățului ascuțit și străbătător la concertul nu mai puțin sălbatic al Chamsinului tâmpit și înădușitor. Și peste alte câteva zile trecem la vara celeialalte emisfere. Nici zonele și climatele nu mai au stăpânire deplină asupra noastră.

O mică paranteză.

Cetitorii să nu invidieze pe autorul acestui articol, căci nici el nu se bucură de progresele mijloacelor de comunicațiune, decât în idee. De fapt petrece și el sub același climat cu D-Voastre și articolul de față l-a scris în o chilie încălzită, cu picioarele vârte în sac.

*

Aproape de aceeaș natură sunt și piedecile, ce întâlnește comunicația pe ape, acele cărări gata și pururea deschise. Limbi de pământ, sau țeri întregi despart mările, silind vapoarele să facă încunjururi uriașe de septămâni și luni, pe când ar fi putut să treacă în câteva zile, poate chiar ceasuri, dacă nu ar stă în cale drept pede: ă uscatul.

Și aici omul s'a pus pe muncă și a delaturând piedecile. A regulat râurile și săpând canale dela un râu la altul, a făcut posibil să treacă vapoarele din o mare în alta de-a curmezișul țărilor și continentelor. Așa pot trece vapoarele franceze din marea mediterană de-a curmezișul Franciei în oceanul atlantic, fără să fie silite să încunjure peninsula iberică. În Rusia se lucrează ca să se lege prin canaluri marea baltică de marea neagră, cruțând astfel încunjurul Europei întregi. Continente întregi au fost despărțite de-olaltă, ca Africa și Asia, iar prin canalul tăiat (La Suez) marea roșie își mărită undele sacre și virgine cu undele profane ale mediteranei, străbătută de corăbiile comerciale ale popoarelor tuturor timpurilor. Altcum a fost menit natura și altcum a dispus și a făcut omul.

O astfel de piedică se pune prin strâmtoarea Panama apelor celor mai uriașe oceane: a Pacificului și Atlanticului. În deosebi Statele unite, spălate de cătră amândouă aceste oceane, sunt stânjânite mult prin aceasta piedecă. Vapoarele ei dela coastă răsăriteana — oceanul atlantic — trebuie să facă încunjurul întregii Americi sudice, ca să ajungă la coastele vestice, în oceanul pacific, căci peste capătul nordic, mai apropiat, al Americii e imposibil de trecut din pricina ghețurilor eterne. Tâindu-se însă un drum maritim prin strâmtoarea Panama se economisesc aproape 20,000 kilometri (cât face încunjurul Americii sudice), adecă jumătate încunjurul pământului.

Nu e deci mirare, că oamenii s'au gândit de mult la acest lucru. O societate franceză s'a fost format în acest scop în a. 1879. Dar după nouă ani de muncă și cheltueli a dat faliment, scoțând nume rău numelui Panama pe terenul financiar, pe când pe cel industrial stă și azi în cinste (cu pălăriile Panama).

Peste cinci ani s'a format o nouă societate franceză și a continuat lucrările. În sfârșit au luat în mână lucrul cei mai direct interesați: statele unite, cari în 1904 au cumpărat teritorul

(dela Colon la Panama) cu toate lucrările, dela societate cu 190 milioane coroane. Acum se lucrează cu zor și deja lucrările sunt așa de înaintate, că s'a și pus termin pentru deschiderea canalului în 1 Ianuarie 1915.

Să nu creadă însă cineva, că în 1 Ianuarie 1915, când bubuitul tunurilor va vesti noul triumf al omului asupra naturii, să nu creadă, că atunci Pacificul și Atlanticul își vor întinde brațele în formă de valuri peste strâmtoarea Panama, unindu-și apele și despărțind de-olaltă cele două Americi pentru totdeauna, ca la Suez,

Nu. Comunicația va fi mijlocită, ca și comunicația între două râuri, cari se află pe terenuri de diferite înălțimi — prin *ecluse*. Canalele nu pot să suie, ci sunt orizontale după natura apei. Suișul și coborișul se face brusc, prin așa numitele ecluze. Acolo, unde se întâlnesc canalele se fac întărituri și porți cotosale (ecluze), cari închid un spațiu, în care să poată încăpea și cel mai mare vapor. Dacă vaporul e în canalul superior, spațiul dintre porți trebuie umplut cu apă până la nivelul canalului superior. Atunci poarta despre canalul superior se deschide, vaporul intră între porți și poarta se închide iar. Acum se sloboade pe încetul apa dintre porți, așa că vaporul coboară și el cu nivelul apei până la suprafața canalului inferior. Atunci poarta despre acest canal se deschide și vaporul iasă. În locul lui intră un vapor, care are să fie scos în canalul superior, poarta se închide după iel și să sloboade ap între porți din canalul superior. Nivelul apei între porți se ridică și cu el se ridică și vaporul până la nivelul canalului superior. Poarta se deschide și vaporul trece mai departe. Folosind mai multe ecluze vaporul poate trece chiar munți întregi.

Așa se va mijloci trecerea și peste strâmtoarea Panama. În statul Panama, unde uscatul are numai 80 klm. lățime se află râul Chagres. Cam la 4 klm. depărtare dela țărmurii oceanului Atlantic (la Gatun), râul e închis prin un dig uriaș de 2400 m. lungime, la bază de 800 m. grosime și 45 m. înălțime, formând astfel un bazin, un lac estins în lungime de 38 klm., în

care vor fi prinse apele râului Chagres. Pe acesta se poate ușor naviga. Dar suprafața lui se află încă la o înălțime de 26 m. peste nivelul mării. Pentru a putea sui până la el din amândouă oceanele, se taie canale uriașe. Câte trei părechi de porți (ecluze) de fiecare parte mijlocesc suișul și coborișul între lac și cele două oceane.

Dela Colon (oceanul atlantic) canalul e afunzit în golful Limon, apoi 4 klm. e tăiat în uscat până la Gatun în lățime de 150 m. și 12—15 m. afunzime. De aici drumul se continuă prin lac 38 klm. Dela lac până la țărmurii oceanului pacific, canalul taie în două Cordilierii, jos în lățime de 100 m., sus de 1600 m. Păreți de stâncă vulcanică (bazalt) se ridică pe de laturi unele locuri până la înălțime de 150 m. Lungimea canalului dela lac până la oceanul pacific e de 20 klm. Coborișul se face și aici prin ecluze.

Toate lucrările, săpatul, încărcatul, transportul, descărcatul, fabricarea materialului de lipsă (beton) se îndeplinește cu ajutorul mașinilor anume făcute. Și pe lângă aceasta sunt ocupați mereu la 44000 oameni, ca la vechile lucrări egiptene, când tehnica nu dispunea de atâtea mijloace ca azi. Multime de greutateți neprevăzute și de naturi diferite, teren, climă, boale, etc. se ivesc la tot pasul și reclamă cheltueli și lucrări noi. Și după atâtea greutateți și cheltueli, cine știe câte se vor mai ivi după deschiderea canalului.

Canalul de azi e indestulitor pentru comunicațiunea prevăzută pe timpuri îndelungate. Dar când populația Americii se va înmulți în proporție cu teritorul, și comunicația se va mări așa că cu timpul canalul nu va fi indestulitor. Apele râului Chagres sunt și ele limitate, ca și ploile ce-l hrănesc.

Atunci nu va mai rămâne alta decât să se taie Cordilierii până sub suprafața mărilor. Atunci numai vom asista la momentul săbătoresc al îmbrățișerii Pacificului cu Atlanticul. Până atunci însă cele două oceane își vor frământa încă multă vreme talazurile stinghere la cele două coaste apropiate.

I. Corbu.

Cleveland-ul, în presara anului nou.

Podoaba lacului Erie, Clevelandul, — priveghiază. — Lumina lui se ridică până la nori, ca o brumă aurie, iar pe ape se întind dungii strălucitoare, ogîindând ferestrele palatelor, cari revarsă lumină.

Pe strade se înghesuiește lumea, trec sâni și automobile, iar pe la colțuri de strade se hârjonește petulanța puzderiei de copii.

Prin birturi stau răzimați de »bar«, (tejghea) oameni îngândurați, la mese alții, de par'că fac bilanțul anului ce trece

Cum treci pe strade, auzi cântece, cari răsună frînte de prin birturi.

Aici un negru și nevasta lui, cântă arii acompaniind singuri din mandolină și gitară. — Ochii lor strălucesc și rîd iar când o iau pe una mai șegalnică, din gurile lor căscate strălucesc dinții albi.

Din alt birt auzi arii corsicane și câte-o strajnică înjurătură, urmată de trântiri de uși. Corpo di Bacho!

Ici-colo își aruncă »ciardașul« în stradă accentele sale bizare. El reprezintă sufletul celor 35 de mii de maghiari din Cleveland.

În alt birt răsună »Tauneubaum«ul și »Siebenbürgen«ul Sasilor, iar dinspre birturile de pe țărm străbate glas de fluer, plînsul doinei și cântecul cutăruia, cum se jeluiește că:

— »Cine-o făcut jalea grea?

Misler cu America!«

Pe la locuințele Englezilor mai vezi bradul împodobit cu fire strălucitoare de aur și argint. Pare trist și bradul în seara asta și dacă ar avea glas, ar doini și iel o doină jeluită:

»Fostai brade, când ai fost«..

Cu cât se apropie miezul nopții, tot mai mult se intristează sufletele, parecă ar fi vorba de un adevărat mort, pe care îl jelește omenimea întregă.

Mai sînt câteva minute. Unii privesc țintă la ceasul de pe părete, alții își așează ceasornicul pe masă și urmăresc vremea, clipă de clipă.

Unii cheamă centrala prin telefon și după obicei american întrebă la câte-i ceasul.

Clipele trec cu greu, dar iată, e la 12 și anul nou a sosit. În clipa următoare se schimbă întreg orașul.

Incepe să sune prelung buciul fabricilor din toate părțile orașului, ca un salut de binevenire pentru anul cel nou. Vapoarele din port și locomotivele din stațiuni secundează, se dă

drum rachetelor, iar alții pușcă în aier cu revolverele, de prin ferestri ori de pe stradă. Sufletele sunt cuprinse, ca de extaz, oamenii se îmbrățișează și își strigă: Happy new Jeur! dorindu-și astfel: An nou fericit!

Pe la restaurante se pornește bătaia de confetti, muzicile cântă imnul american, iar pe strade abia poți trece, de înghesuială.

Prin birturi se sortează purcelul de noroc Fericitul, care-l câștigă, îl ia în brațe și pleacă.

Îți vine să crezi, că lumea ce se leagănă pe aceste valuri largi de bucurie generală, nu va isprăvi cu manifestațiile nici a treia zi de anul nou.

Italienii se ridică și închină repede un păhar de vin după altul. — Nemții beau și cântă, ciocnid halbele de bere — Ungurii trântesc păharele. — Americanul își bea limonada, și zimbește cu bunăvoință privind și studiînd felul de a se manifesta al diferitelor neamuri.

Irlandezul beat de rachiu joacă. Muzica și jocul lui se aseamănă cu așa zisul »verbung«, joc cunoscut pe valea Arieșului, cu variante ungurești și românești, când ficiorul joacă singur, în fața muzicanților și face »ponturi«.

Românul stă de-o parte și-i privește gânditor, — melancolic. El nici nu are sărbătoare astăzi, dar nici firea, nici gândurile nu-l îndeamnă la joc. Se simte orfan în lume, mai cu seamă în lumea asta de orașe americane, tot atâtea Babiloane moderne. Clevelandul, de pildă, are vre-o 600.000 de locuitori, — dintre cari nici jumătate nu sunt englezi. Germanii le urmează cu 100 de mii, Polonii cu 30 de mii, Negrii cu 50 de mii, Ungurii cu 35 de mii, Slovaci cu 15 mii, Boemii cu 15 mii, Italienii cu 20 de mii, etc. etc. Greci, Bulgari, Sârbi, Croați, Ruși, Svedezi, Holandezi, Turci, Sirieni, Francezi, Chinezii, Japonezi și vre-o trei mii de Români.

Mai trec cinci minute. Lumea din birturi iasă la stradă și toți grăbesc spre casă. Legea americană cere închiderea birturilor la 12 noaptea. Nu se face nici o abatere.

Cum mergi pe străzi, — pe la colțuri te întimpină felicitările de reclamă, luminate în zeci de colori, de pildă:

»Cel mai frumos dar pentru omenime sunt eu:

Flechters »Castoria«.

ori:

»Destinul s'a îngrijit de un neprețuit cadou pentru pământenii și i-a pus numele:

Făina »Heukel«.

sau:

»Eu trebuie să felicit de anul nou lumea întreagă, fiindcă toată lumea mă cumpără:

»Phelps Naphta«.

Ca prin farmec dispăre zgomotul, automobilele, săniile, trăsurile și publicul de pe trottoare. Numai tramvaiele trec încărcate cu lume veselă care se felicită de anul nou, cu mult mai sincer decât la noi, de oarece »bacșișurile« nu se obișnuiesc nici din acest prilej și sub nici o formă.

Orașul se liniștește, încetîșor. Abia se aud semnalele trenurilor, — ori uruitul tramvaielor în vreme ce farul aruncă mănunchi de lumină peste valurile lacului Erie.

Dela periferii, mai ales din cartierele Ungurești și Italiene se mai aude un oarecare murmur surd, trântiri de uși și injurături. Mai târziu vezi automobilul — ambulanță, gonind în goană nebună spre acele părți iar în urma lui, în trap majestos, trăsura patrului de poliție. — Automobilul se întoarce spre spital iar trăsura își duce »oaspetele« spre închisoare.

S'au bătut Ungurii ori Italianii. Dar pentru nimenea nu par neobișnuite scenele aceste nocturne, cari par a fi părți întregitoare ale felului de a serba, la Unguri și la Italiani.

V. E. Moldovan.

Rechinii.

Charles Géniaux.

(Din franceză — Dela Bistriță).

Căpitanul artileriei coloniale Fontelle luase loc pe banca vinovaților din fața tribunalului de război. Palid, îngrozit, cu părul-i vulvoiu, cu mâinile-i subțiri și bine ținute, în munduru-i croit pe vine, avea aerul unui fecior de neam mare, crescut pe vremuri, sub streșina căminului părintesc, de un preot cult și serios.

Azi eră învinovățit de omorul căpitanului de marină al vaporului de pasageri »St. Denis«, pe timpul parcursului maritim.

Domnul Fontelle strângea cu degetele svelte cratele de fier ce-l dezbinau de judecători și începù a grăi cu glas jalnic, după ce colonelul, președintele judecătoriai de război, ceruse, ca acuzatul să-și motiveze crima comisă.

— E cunoscut, dle colonel, că fusesem staționat în Tatanariva.

Înainte plecării mele din Tulon mă însuram — și sosirea feciorașului meu în Madagascar îmi umplu inima de nespuse bucurie. Dar mititelul nu împlini încă doi ani și mi-se îmbolnăvi greu.

Medicii constatară, că suferă de inflamația apendicelui. Ei ne asigurară — atât pe mine cât și pe soție — că nu ne ră-

mâne alta de făcut, decât să ne întorcem în Franța, dacă vrem să scăpăm copilul cu zile. Ni-am pus așa dară la drum cu băețelul ce ne trăgea de moarte.

Vaporul ne îndepărtă tot mai mult, în rotiri spirale, tot mai mult de țărnișurile roșietice ale insulei întinse.

Și îngenunchiându-ne pe terasă, cu inimi zvâcninde de frica morții, ne aplecăm peste odorul nostru, a cărui pleoape, albe ca floarea de crin, deabia se mai deschideau la lumina zilei.

— Mă sculasem — zise mai departe — când vaporul începù să ia avânt puternic — și singur m-am retras în celalalt capăt.

Vedeam adâncul mării cam la vre-o doisprezece metri sub mine. Apucaii mahinal, cu amândouă mâinile, bățul steagului tricolor, cu care se dădea signal corăbiilor întâlnite în cale, că o bucățică din Franța plutește pe valurile mării. Cerul de culoare metalică, ce îmi reamintează un amalgam de argint topit cu aramă, aruncă peste vaporul nostru o lumină palidă. De departe vedeam florii de durere de pe chipul soției mele, pironită fără întrerupere de-asupra

iubitului nostru copilaș — vânat de suferință, pe care moartea câtă să ni-l sugrume.

Instinctiv, strângeam și mai tare bățul și cu ochii ridicați în tăria cerului, șopteam:

— »O steag al patriei, tu care fălăit-ai de atâteaori pe țărmurile Franței și ai salutat-o cu aerul înviorător al Provanței, du-ne mai iute bolnavul pe pământul patriei mele. Atunci se va însănătoșă.«

— A doua zi de dimineață răzimându-mă de parapetul vaporului, văzui deodată, că oceanul ieă infătoșarea unei căzi colosale, pline cu argint viu. — Marea se inspumegase la lovitura unui puternic drug de oțel. În aceeaș clipă unul din marinari aruncă o bucată de lemn și pe loc începă a se învârti de jur-împrejur o lighioaie uriașe, cărei îi zărisem pânțele argintiu și fălcile albe, descleștându-le într'un rânjit săbatic și ironic.

— Acesta-i rechinul — strigă unul din pasageri. Bucata de lemn dispără în gura peștelui.

— Uite altul — arată unul din marinari.

— Colo mai departe și mai mulți balauri — strigă o femeie veselă de răstăgolirile rechinului.

— Avem în fundul mării o escortă puternică de cetățeni — șăgui unul din ofițeri.

— Să fi văzut d-le, cum săriau în sus, ca niște lăcuste, peștii aștia conici, licărind ca metalul....

Ieșau din apă, ca din nou să se arunce în valurile mării adânci cu o mai strașnică repeziciune, și ca săgeata fulgerului dădeau târcoale sub vapor.

Colo în capătul corăbiei, din dreapta, foiau ca furnicile, înghițând cu nesăț rămășițele din bucătărie, asvârlite pe ferestruicile înguste.

— Acești tigrii de mare au un miros ca câinii de vânatoare — îmi explică unul din ofițeri.

În podul vaporului pieri o oaie. Pe loc o și mirosiră.

— Ai să te convingi d-le acuș de lăcomia lor — îmi zise altul.

Călătorii se liniștiră. Marinarii scoaseră oaia jupită de piele. O aruncară în apă și în aceeaș clipă doi rechini o sfășiară în două.

— Bravo! Parte dreaptă! -- bătea din palme unul din pasageri.

— Înnoată mereu după noi — băgă de seamă unul din ofițeri. Oare se presimțescă un prânz mai gustos de carne omenească?

Îl întrebasesem, dacă rechinii au un miros presimțitor — dacă pot ghici moartea vreunei ființi din vapor.

— Pentru asta nu pot garantă — îmi zise ofițerul, — dar rămâne sigur, că aceste fiare sălbatice știu, că morții is aruncați în mare!

Mă întorsesem la ai mei. Aflasem pe medic consultându-mi copilul. Privea la mititel cu neliniște ca un pietin adevărat.

— Acum șase luni copilul meu eră o mînune de frumuseță — grăi nefericita mamă, vrând oareșcum a umplea de lumină trista stare a capilașului.

Plânseserăm toată noaptea.

În sfârșit, de peste valuri se urcă încet soarele pe geana purpurie a orizontului, sclipind ca mărgăritarul.

Unul din marinari, ce mătură podul, asvârli în apă o perie roasă. Rechinul îi mulțumi pentru acest dar neașteptat prin hădosul rânjet al fălcilor.

Măhniți până în adâncul sufletului de sfășietoarea priveliște a tragerii de moarte, ascultam mereu suflarea din ce în ce mai înceată a odorului nostru. Din gătișorul mititelului ieșă un schiaunăt ca al pisiceii ce piere, hemesind de foame.

Soția îmi căză în brațe și strigă în hohotul plânsului: »numai pe vapor să nu moară!«

Nimeni din noi amândoi nu-și putea dă seama, cu ce frică și groază priveam în fața morții!

Așa s'au scurs multe zile în chinuri strașnice, pe cari le-am îndurat cu neînchipuită

răbdare. După o săptămână de zile, de chinuri și de suferinți, copilul închise ochii pe brațele noastre. De-atunci nu-i mai deschise. Pierduserăm nădejdea de a-l putea scula din somnul lui dulce și liniștit... dormea ca un inger!

Medicul ce se primblă alături de noi, se plecă peste mititel, îl atinse și ni șopti încet:

— Ați luat seama, că feciorul vostru nu mai...?

Înnebunind de durere, ascunserăm odorul din ochii lui.

— Fi liniștit, dle doctor, copilul nostru, mulțumită lui Dumnezeu, doarme așa de dulce!.. i-a trecut durerea!.. eră răspunsul nostru.

Vaporul ne duse copilul până în preajma Franței în tovărășia unor raze limpezi și înviorătoare.

Într'amurg mă chiemă căpitanul la dânsul.

— Regulamentul nostru cere, ca morții să fie îngropați în timp de douăzecișipatru de ore.

Il intrerupsem:

— Ce înțelegi prin asta, d-ta?

— Până a douazi desdedimineată — reluă căpitanul scurt și cuprinzător.

Legănam pe brațe rând pe rând, eu cu soția, copilul nostru toată noaptea, și-l alintam cu șoaptele:

»Dormi pușorul nostru! dormi în pace! Te-om trezi, când vom fi în Marsilia.«

Zorii dimineții mijeau pe geana orizontului purpuriu. Rechinii începură a se zvârcoli în preajma vaporului. Cu o bucurie păgână, batjocurătoare- se isbeau de corabie, săreau uneori deasupra valurilor, svânturându-și mătăhala corpului prin undele spumegate.

Cu toții își descoperiră capetele. Nu lipseă nimeni, nici căpitanul, nici locșitorul, nici marinarii, nici unul din pasageri.

Rechinii presimțind o nouă pradă, cu bucurie nebună se dădeau peste cap de-a tumba și-n târcoalele lor, iuți ca fulgerul, innălbiau de spumă talazurile mării.

Medicul voiă să ne consulteze feciorașul — cel puțin cu astă vorbă ne înșelase, să-i dăm copilul. Il înfășă, cât a-i dà din ochi, în niște scutece albe.

Mi-se pare, că eră un bandaj pentru răniți.

— Căpitane — răcnisem — nu comite crima, dacă ți-i scumpă vieța!

Soția apucă de haine pe doctor, în clipa de nebunie și desperare.

Marinarii răpiră copilul. Il svârleau ca o minge, din mână în mână cu gândul să ni-l îndepărteze tot mai mult de noi.

Sumedenia de rechini, hemesiți de foame, își descleștau fălcile, și așteptau cu sălbatică poftă jaful de carne omenească.

— Mai repet încă odată — pentru ultima dată, — fie-ți milă de noi, căpitane! Regulamentul te obligă să săvârșești această nelegiuire deabia după patru ceasuri! — Peste trei ore suntem în Franța, în Marsilia!.. Altfel, îți zic drept, că ai să te căiești!

— Incă patru ceasuri — repetă desperata soție.

Intr'aceea copilul trecea prin diferite mâni.

— Trebuie să sfârșim odată! — răspunse căpitanul cu glas poroncitor și arătând cu degetul spre ocean, unde se sbăteau hădoșii balauri...

Unul din marinarii brutali, fără simț de milă și compătimire, imi aruncă odorul... în valuri... unde mi-l sfârșiară... înghițându-l!

Am văzut cu ochii mei toate aceste grozăvii. Dacă ești tată dle judecător, atunci poți pricepe disperarea mea.

Pe urmă nu știu ce-am făcut. Ieșit din minți, trebuie să-mi fi scos revolverul, căci căpitanul căzù mort...

— Colonele, acuma dă-ți sentința!

Cercetări proprii de laborator

asupra

Unui caz de intoxicație tabagică cu fenomene generale grave.

Dr. Y. Hâncu.

Casurile de intoxicație tabagică, cred ca să fie mult mai frecvente decât ne închipuim. Cu toate acestea lista cercetărilor în această direcție pare a fi foarte săracă, iar numărul publicațiilor foarte restrâns.

Ori, cazul de față făcând și el parte din lista celor puține, cadrează perfect de bine în simptomatologie cu a celor intoxicați cu tabac; iar cercetările de laborator ne-o confirmă cu prisosință, după cum se va putea vedea mai la vale și anume:

În ziua de 24 Martie 1911 orele 8 dimineața, am fost chemat în Strada Popa Tatu Nr. 45, pentru a vedea pe bolnavul G. M. În etate de 52 ani, de constituție potrivită, mai mult slab, de naționalitate română, de profesie avocat, și care se află într'o stare foarte alarmantă, încât abia putea să ne dea câteva deslușiri vage, dar importante, asupra chestionarului făcut și mai ales asupra stării în care se află.

Pacientul declară că, de câteva zile n-a ieșit din casă nicăiri, fiind ocupat cu terminarea unor lucrări curente. De asemenea nu-și poate explica cauza provenienței acestei boale și nici n-ar putea-o pune pe socoteala vre-unei împrejurări, mai ales, că nu știe să fi exagerat nici în beutură sau în mâncare, nici n-a răcit, *singur doar, că fumează mult*; cu toate astea, de pe la ora 1 din noapte și respective pe la 11 nu se simte bine de loc, iar răul a progresat din ce în ce mai mult, până în cele din urmă a fost nevoit să cheme medicul.

Pacientul se plângea în acele clipe, că are o durere de cap foarte mare, care i-a început încă de pe la 11 ore din noapte; amețea și văjiituri de urechi.

De asemenea simte dureri mari în regiunea toracică și în jurul inimei cu greutate și înecăciune (sufocație), crampe mari prin (burtă), stomac și intestine, ca și când l-ar rupe. În timpul nopții a avut diaree abundentă; ighneli foarte dese, fără a putea vărsa.

Încă cu două zile înainte, pacientul spune, că a început să tușească și că odată cu tusa a început a-l durea în gât; îi tremură tot corpul, iar în gură are o salivație foarte mare, ca și când ar fi luat Iod (expresie proprie) precum și o neliniște foarte mare.

Din parte-mi la examinarea sumară făcută, am constatat următoarele: Fața-i era palidă și mai ales fruntea acoperită de o sudoare rece și abundentă, ochii pierduți și foarte oboșiți, limba puțin încărcată, mici plăci albe pe margine, dinții negri din cauza tutunului, buzele iritate ca și limba și gingiile, din cauza fumatului probabil. Bătăile cordului accelerate și cu rare intermitențe. Pulsul slab și frequent (103 pe minut). Temperatura 36,2, iar din partea pulmonului ralurii bronșice pe toată suprafața. Tremurătura mânilor și când expiră, mirosea grozav a tutun.

Aflându-mă în fața unui caz de asemenea natură, cu simptome destul de alarmante, mă găseam într'o situație foarte încurcată și sincer o mărturisesc, că nu știam cărei cauze să i-o atribui starea pacientului, dacă o întâmplare fericită nu venea să lămurească chestiunea și anume: În urma dăseilor ighneli, fără nici un rezultat de vomismente, îi administrez pacientului pe lângă oarecari tonice cardiace, mai întâiu 6 grm. de Magnesia-usta într'un pahar cu apă, pe care o iea imediat în prezența mea. După 3 minute dela luarea medicamentului, pacientul în urma unei strașnice otigneli vomitează ca la 120 grame de un lichid negru, cu un miros foarte greu, dar mai mult a tabac, când deodată chestiunea începe să se clarifice, *probabil o intoxicație tabagică*. Bolnavul după câteva vărsături de asemenea natură se mai liniștește, iar lichidul suspect l-am adunat cu foarte multă îngrijire și l-am supus unei analize chimice foarte atente, spre a putea confirma susținerea mea, procedând în modul următor:

Am cules toată cantitatea de lichid brun-negru vomitată, ce se află în lighean; dimpreună cu o cantitate însemnată de salivă, în total 163 grame, s'a pus deadreptul într'o pânlie separate ca de 300 grm capacitate. Ori nicotina bănuită, că s'ar afla în soluția suspectă, fiind în combinație, sub formă de săruri, cum de regulă se află în tabac, fie cu acidul citric, fie cu acidul malic; pentru a o putea pune în libertate din combinație și a o putea separa s'a tratat cu 5 grm. de soluție de hidrat de sodă 300/0, cari, neutralizând sarea, pune în libertate nicotina.

În astfel de condițiuni soluțiunea noastră a fost tratată cu o egală cantitate de Eter, agitân-

du-se din timp în timp de 6 zile de-arându-l în cele din urmă s'a decantat și eterul cu conținutul în nicotină s'a separat. Aci pentru purificare s'a lăsat Eterul să se evaporeze, iar rămășița rămasă dela evaporarea Eterului s'a tratat din nou cu 100 grm. apă distilată, acidulată cu 10 gr. Acid sulfuric; s'a pus din nou în filtru separator și s'a tratat din nou cu soluție de hidrat de sodiu. până la o ușoară alcalinizare, s'a reluat cu eter ca în cazul de mai sus, iar eterul după separare s'a volatilizat obținând în modul acesta un lichid aproape incolor cu miros foarte slab a tabac, care după câțva timp (11/2 oră) începe a căpăta o nuanță gălbue, ce din ce în ce în raport cu timpul începe să se pronunțe tot mai mult.

Pentru a mă convinge și mai bine de adevăr, am luat o urmă din această rămășiță cu baghetă de sticlă și am pus-o pe o sticlă de o ceasornic în contact cu o picătură de Acid azotic dând o culoare roșie frumoasă, caracteristică nicotinei (Schindelmeiser).

De asemenea o urmă din substanță pusă în o sticlă de ceasornic pe baie mare și în contact cu o picătură de epichlorhidrină am obținut o culoare roșie frumoasă (după Meltzer).

În urma acestor verificări, nu mai rămâne nici o îndoială, că substanța extrasă era urme de nicotină chimicește constatată.

În sfârșit ar fi de discutat faptul, dacă organismul nostru at toleră o cantitate atât de însemnată de nicotină, pentruca ea să se fi găsit în asemenea cazuri în vomismente. Probabil, că da, căci deși nicotina principiul activ a tabacului este după cum toți autorii susțin, iar experiențele au demonstrat o otrăvă foarte violentă, încât de multe ori, chiar numai 3 miligrame luate deodată pot produce fenomene de intoxicație. Cu toate acestea, făcând parte din seria alcaloizilor, se comportă foarte diferit față de organism, întocmai ca și morfina (sau un alt exemplu: Arsenicul din Chim, anorganică) cu cât se întrebuințează mai mult și mai de mult, cu atât organismul se obișnuște cu ea și o tolerează, o suportă în cantitate din ce în ce mai respectabilă.

Ori, în cazul de față, pacientul nostru ne-a spus clar, că fumează de mai bine de 20 ani, că în ultimul timp a avansat foarte mult și mai ales în zilele din urmă, când a fost nevoit să stea închis în casă, fumă aproape două pachete de tutun pe zi, fapt, care ne îndreptățește și mai mult să credem în posibilitatea determinării nicotinei cu fenomenele de intoxicație în asemenea cazuri.

Nicotina a fost izolată pentru prima dată din tabac de către Posselt și Resmann la 1828 (Vauquelin 1809) îi determină proprietățile ei vesicante și iritante.

În timpul din urmă însă, firul lucrărilor asupra nicotinei a fost reluat și studiat mai cu de-amănuntul de către o serie de savanți ca A. Pinner, Wolfenstein, Biau, Pictet, Crépieux etc, etc. cari susțin cu drept cuvânt, că nicotina este un alcaloid cu formula chimică bine determinată $C_{10}H_{14}Az_2$ și se obține prin distilație din foile de tabac în prezența alcaliilor, determinându-i cu modul acesta și proprietățile ei toxice și metoda de extragere.

Iar acțiunea fiziologică a ei a fost experimentată cam în același timp mai întâiu de către (Perentz și Grassit. Academia de științe 31 Decembrie 1894). Ei susțin, că tabacul în doze mici nu produce inconveniente apreciabile. pe când, din contră abuzul de tutun, poate să provoace fenomene de intoxicație foarte grave și chiar moartea uneori.

La început individul nu simte decât o ușoară amețeală, o iritație dureroasă în gură și gât cu salivatie și senzație de călduri în epigastru, care în curând inundează tot corpul.

Dacă doza este mai mare, individul simte o excitație destul de pronunțată cu cefalee, vertigii și uneori chiar fotofobie.

Când doza e și mai mare (ca în cazul nostru, unde bolnavul fumează aproape două pachete pe zi) atunci individul simte o slăbiciune foarte mare cu paloarea feței, un frig în tot corpul, nosee, vomisment, diaree; într'un caz s'a putut observa convulsii conice generalizate și respirația scurtă (Huchard).

În unele experiențe, la animale și în special la iepuri, s'a observat contracții pupilare, paralisie, convulsii, salivatie abondentă, anemie cerebrală, vasoconstricție periferică și în fine oprirea cordului în asistolie (Parent și Grassit).

În tabagismul cronic se mai poate observa, pe lângă accidente locale ca: plăcile fumătorilor pe limbă și buze, negrirea dinților, gingivite, faringite cronice, ptialism cu fetiditatea gurei etc. și accidente generale ca: dispepsia (Hayem) vertigii, cefalgii, ambliopie, diminuția memoriei, palpitație, simptome de anghină de piept (Huchard) intermitențe, aritmie și în sfârșit dispnee cu pseudo-astm.

Pentru sistemul nervos, nicotina este otrava tetanisantă provocând convulsii și chiar paralisie (Vulpian).

Cl. Bernard susține, că tabacul este o otrăvă a pneumogastricului și un excitant al fibrelor

musculare și în particular a fibrelor vasculare netede.

Pe când din partea respirației ea produce mai întâiu o accelerație, iar în urmă o încetinire și o scădere considerabilă a presiunii sanguine.

În cazurile când doza de nicotină e și mai mare, pulsul se accelerează considerabil (Huchard și Elog) și în fine asupra aparatului digestiv exercită mișcări peristaltice cu nose și crampe, eructațiuni și vomismente.

Idan și Puchkine, au semnalat, că tabacul fumat în cantitate mare augmentă cantitatea de suc gastric, însă îi diminuează activitatea, ca și pe aceea a acidului hidrohloric, etc. etc.

Ori, din experiențele de laborator, cât și din cercetările fiziologice a tuturor autorilor, cari s'au ocupat până astăzi cu această chestiune, ar rezultă, că tacacul nu poate fi de nici un folos fumătorilor, tocmai din cauză, că conține o substanță foarte toxică, *nicotina*, care nu poate avea nici o înrăurire binefăcătoare asupra organismului, ci din contră ca și alcoolismul, ca și sifilisul, etc., atacă organismul. Îi debilitază și-i slăbește prin acțiunea otravei sale sistemul nervos, pe care-l preferă de regulă. Deci nici un avantaj, însă destule desavantaje aduce fumătorilor prin dese fenomene de intoxicație neobservate, prin slăbirea ori pierderea apetitului obnubilarea memoriei, debilitarea pulmonului și a căilor respiratoare, etc., etc.

Cu un cuvânt, debilitarea și slăbirea întregului organism, făcându-l mai apt pentru orice maladii, etc.

»Deci, ca concluzie: Bazat pe experiențele fiziologice făcute cu nicotina, atât la om cât și la animale, de cătră cei mai de valoare experimantatori, prin care s'a demonstrat marea toxicitate a ei, revin asupra celor mai de sus, unde auzind pe de-o parte, cele spuse de pacient, și cele aflate de mine personal, iar pe de altă parte, având și examenul chimic de laborator făcut asupra vârsăturilor și salivei pacientului în care am putut decelî urme de nicotină, care toate puse în concordanță, rezultă indubitabil faptul, că în cazul de față, pacientul G. M. a avut o intoxicație tabagică cu fenomene generale foarte grave și care grație măsurii energice intervenite la timp, a putut fi salvat.

Cronică literară.

I. L. Țaragiale.

La 30 Ianuarie v. admiratorii măestrului Țaragiale s'au hotărît să serbeze, cu mare solemnitate, aniversara a 60-a dela nașterea neîntrecutului scriitor.

S'au scris articole de fond în jurnale și reviste, i-s'au dedicat numeri întregi; s'au ținut serate literare, și toate teatrele din țară au pre-dat în decurs de trei zile numai piesele măestrului. Societatea Scriitorilor Români proiectase serbare în stil mare, cu întâmpinarea măestrului la gară, retrageri cu torțe, banchete, conferențe literare.

Și serbarea, cu toate acestea, nu s'a ținut.

Măestrul a răspuns în stilul telegrafic, pe care îl cunoaștem așa de bine din o schiță a sa: „Regret. Imposibil. Mulțumesc atenție“.

Măestrul e, de sigur, nemulțumit. Motivele nu încercăm a le scoate la iveală, dar rămâne pentru istoria literară contimporană o constatare destul de tristă: cel mai mare scriitor al nostru în viață, petrece la Schöneberg b. Berlin, în loc să rămână în țară, după atâtea triumfuri literare, bucurându-se de omajul „națiunii recunoscătoare“.

Măestrul stă la Berlin, și nu se înapoiază nici pentru trei zile de sărbătorire măcar, în sinul țării, a cărei cea mai strălucită podoabă e singur.

Motivul?

Nu-l scrutăm, dar măestrul va fi având desigur, unul, foarte adânc și foarte adevărat.

Și nu e bine să ne dăm la analize așa de ingrate în clipa aceasta de obștească sărbătoare, când Țaragiale, răspunde, cu atâta amabilitate, la toate felicitările, ce i-s'au trimis cu miile din toate colțurile românismului.

Dacă e secret, secret să fie, și — de astădată — să-l știe numai Măestrul singur!...

*

Vorbe... încap vorbe?

Să-l analizezi pe Țaragiale într'un articol de revistă?

Și-ar putea lua cineva această îndrăsneală, când însuș Gherea-Dobrogeanu îl analizează fragmentar, după o lungă excursie istorică, în care face pomelnicul evoluției noastre sociale sub influența ideilor inovatoare din apus? Cu toată dibăcia, cu tot bagajul de cunoștințe al

acestui critic savant, eu nu mă pot desbăra de impresia, că el s'a apucat cu o teamă oarecare de analiza literară a acestui spirit uriaș.

Ar trebui să serie doar Caragiale însuși!

Trec cu ochii peste scoarțele volumelor din biblioteca mea. Mă gândesc la o piesă asupra căreia să mă opresc — și cu cât încerc să mă restrâng mai mult, cu atât simțesc, cum sfârșirea mea e tot mai zădarnică.

Iată se ridică dintre rafturi Rica Venturiano, cu înfățișarea lui de tânăr scilivisit și deștept, Conul Leonida cu nemuritoarele teorii republicane, Nea Ipingescu politicianul, Ion ocașul, apoi oratorul neîntrecut, ce debutează la statua

lui Mihai Bravul, demonstrațiile galagioase ale tinerimii universitare, în potriua zbirilor guvernului, — în vreme ce măiestrul își bea în tihnă halba, cu un zimbet imperceptibil, cu o scăpărare de geniu, de după sticla ochilarilor.

El pare a le zice:

— Lăsați-mă în pace, băieți! Ce mai aveți cu mine? V-am dat vieață, v-am asigurat că o să-mi supraviețuieți eu mă voi duce p'aci încolo, dar voi rămâneți mă, căci cu voi mi-am cheluit ei duhul de vieață...

Băieții nu se linișesc însă, încep să facă zgomot. Măiestrul își întoarce fața și-și vede liniștit de lectură, aprinzând a nu știu câta țigaretă.

Iar noi, cari ne-am împrietinit cu aceste tipuri, căci artistul ne-a silț să le vedem, ne tragem seama rând pe rând cu ele, uimiți de complexul acestor tipuri atât de divergente, cari s'au strecurat toate prin sita severă a aceluiăș creer de uriaș al gândirii.

*

Într'un cerc prietinesc, Măiestrul a fost întrebat, care e cea mai de seamă operă a literaturii universale. A răspuns evasiv:

— Opere de seamă nu prea sunt, măi băieți! Corbi albi! Ici-colo câteva fire de grâu sănătos în atâta puhoiu de pleavă, și două-trei scilipiri de diamant într'un pustiu de nisip.

— Totuș, măiestre?

— Ei, să zicem: Robinson.

— Da, Robinson, exclamară cu toții.

— Să-mi spuneți voi acum, care e partea cea mai genială din Robinson.

Încerau cu toții, să spună câte ceva. Ba, că atunci, când a dat peste bulgărul de aur și el i-a dat cu piciorul, căci n'avea nici o trebuință de el și l-ar fi schimbat bucuros pentru o bucată de fier; ba că una, ba că alta.

Măiestrul a spus atunci:

— Partea cea mai genială e, când Robinson descopere pentru întâia oră, o urmă de om în nisip... Se obișnuise acum cu fiarele, cu greutatețile traiului, cu lupta împotriva elementelor... Când a văzut însă urma de om, a rămas îngrozit de moarte. Robinson e o scurtă povestire a civilizației umane; și când el s'a speriat așa de mult de urma pasului omenesc în nisip, a spus prin asta, că cel mai mare dușman al omului, este *omul*. Nu deslănțuirea elementelor, nici greutatețile traiului, nici fiarele sălbatice, ci semenul său: omul. Homo homini lupus...

*

Par'că îl văd pe măiestrul Caragiale, cetind cu un zimbet de suprimată plictiseală suțele de articole și miile de felicitări, ce îi sosesc de pretutindenii în clipa solemnă, când trece pragul anului al șasezecilea.

Se va înduioșă — cine știe! — și va murmură cu un aer de ispășire:

— Vezi, ce băieți buni românii ăștia! Mă încunună cu lauri, mă ridică în slavă... m-au ales chiar *membreu corespondent*, la Academie,

și eu ingratal!... O să mă inapoiez la București cu proximalul expres. Cine știe, dacă mai trăiesc vre-o șasezeci de ani (cei mulți înainte!) o să mă alegă membru activ la Academie, și atunci...

Fața măiestrului iea pe o clipă înfățișarea solemnă, un zimbet fugar îi flutură pe buze.

Apoi își increțește fruntea, își potrivește plictisit ochelarii și ridicându-și degetul în semn de muștrare, citează sentențios:

Wir wollen weniger gehoben
Und fleissiger gelesen sein!

Al. Ciura.

Din lipsa de spațiu recensia promisă asupra volumului de nuvele a dlui Caton Theodorian o vom da în numărul viitor. Tot atunci vom da o recensie și asupra noului volum de nuvele a dlui Henric Stahl, din care reproduceau în num. de față nuvela: „Deșteptătorul meu“. Rubrica: „Note politice“ și partea informativă tot din lipsa de spațiu au trebuit să rămână din numărul acesta. Cu atât mai bogate vor fi în proximalul număr.

Cărți și Reviste intrate la redacție.

»Calendarul »Neamului românesc«, pe anul 1912, Vălenii de munte, editura »Neamului românesc«. Se poate procura pentru prețul de: 1 Leu.

»Ceva despre Mișcarea noastră literară mai nouă« de Vasile Loichita, profesor seminarial, Caransebeș, Editura autorului.

G. Todica: Poezii, ediția a II-a. Câmpulung.

Din »Biblioteca pentru toți«, editura librăriei Leon Alkalay, București, Calea Victoriei 37, ne-au sosit următoarele frumoase broșuri: *O pagină din viața românească supt Moruzi și Ipsilante*, traducere de Al. D. Sturdza; *Rhea-Silvia*, dramă în 5 acte de N. Scurtescu; *Fecioara dela Argeș*, povestire istorică din vremea celor dintâi Basarabi scrisă după cronici, hrisoave și cărți vechi de: D. Caselli; *Oamenii cum se cade*, nuvele și schițe de Al. Cazaban; *Satana* de Al. Cazaban. Se poate procura fiecare broșură pentru prețul de 30 bani.

Din biblioteca »Lumina«, publicație periodică, ni s'au trimis: *Trădătorul* de Rudolf von Gottschall, traducere de Alexandru Frunzescu și *Arria Marcella* de Theophile Gautier traducere de N. Davidescu. Se pot procura pentru prețul de 30 bani în București, Librăria nouă, Calea Victoriei 78.

»Flacăra« este numele unei reviste noi, ce apare sub direcția dlui C. Banu la București. Având un frumos număr de colaboratori dintre cei mai aleși aceasta revistă e menită să ocupe locul prim între publicațiile noastre săptămânale. O recomandăm cu căldură cetitorilor noștri. Redacția: Strada Parfumului, 3. București.

Am primit nrul prin din »Țara nouă«, revistă lunară sub direcția dlui Nicolae Xenopol. Savaantul profesor universitar, dl A. D. Xenopol are îngrijirea părții istorice și sociologice a acestei reviste, iar d. Mihail Dragomirescu, apreciatul profesor universitar are conducerea părții li-

terare. Cu astfel de puteri e lesne de înțeles, că aceasta revistă apare în condiții ireproșabile. O recom ndăm cu căldură intelectualilor noștri.

Vicța »agricolă«, an. III. de apariție, organul societății române de agricultură, oferă un bogat și select material pentru oamenii de specialiitate. Apare de 2 ori pe lună, București, Calea Victoriei, nr. 51.

Avizăm pe cei interesați, că revista noastră primește orice fel de anunțuri și publicațiuni. Ele se vor da fie pe cuperta revistei pentru prețul de 10 fil. cm. □ prima publicație, fie pe hârtie separată, care se va acclude la corpul revistei pentru prețul de 6 fil. cm. □ prima publicație. La publicări mai dese se va statorî prețul după învoială.

A v i z.

Atragem atențiunea cetitorilor noștrii asupra schimbării făcute în costul revistei noastre în urma hotărîrii, ce am luat de-a scoate pe viitor revista de 2 ori pe lună. Astfel, toți aceia, cari până la primirea acestui număr au achitat costul abonamentului pe un an întreg, vor primi-o și mai departe până la încheierea an. IV. de apariție (1 Sept. 1912) fără a mai plăti diferența de preț. Acei on. abonați, cari au achitat abonamentul pe 1/2 an, vor solvi pentru semestrul II. de apariție prețul curent, adică: 8 cor., învățătorii și preoții dela sate: 6 cor., iar în România și străinătate: 10 cor. Cari nu au achitat până la primirea acestui număr nimic în costul abonamentului, vor solvi: 16 cor.; învățătorii și preoții dela sate: 12 cor.; în România și străinătate: 20 cor. — Pentru a împrăștiă orice confuzie, rugăm pe cetitorii noștrii să fie seama, că revista noastră își începe anul de apariție cu 1 Septembrie și nu cu 1 Ianuar, și îi rugăm în consecință să se conformeze și la achitarea abonamentului acestei date.

Sumarul:

Redacția: *Cătră cetitori*. Virginia Grivase: *Sonete*. Dr Franz Oppenheimer: *Statul* (Alcătuirea politică și socială a statului feudal primitiv). T. Murășan: *Cântec triste* (poezii după Goethe). Henric Stahl: *Deșteptătorul meu* (nuvelă). T. Murășan: *Cântec* (poezie). I. Corbu: *Canalul Panama*. Vas. E. Moldovan: *Clevelandul în preseara anului nou*. Dela Bistriță: *Rechinii* (traducere din franceză, nuvelă). Dr. Vas. Hâncu: *Cercetări proprii de laborator asupra unui caz de intoxicație tabagică cu fenomene generale grave*. Al. Ciura: *Cronica literară*: (I. L. Caragiale) Cărți și reviste. Redacțional. Adaus muzical: »Cântec« pentru voce și pian, — și *Valsul* din piesa »Millo Director« pentru voce și pîna, ambele compozițiuni, datorite d-lui Iacob Murășan

Proprietar-editor: AUREL CIATO.
Redactor responsabil: IOAN MIHU.